

Toelichting bij de Europese en Vlaamse wetgeving voor producenten van biologische producten

Inclusief de wijzigingen van de nieuwe EG-verordening 2018/848 en uitvoeringswetgeving vanaf 1/01/2022

Inleiding	4
1. Plantaardige productie	5
1.1 Omschakelingsperiode	5
1.1.1 Omschakelingsperiode van weidegronden en openluchtruimten	5
1.1.2 Vermindering van de omschakelingsperiode	6
1.1.3 Residu van pesticiden	6
1.2 Bodembeheer en bemesting	6
1.2.1 Biologische dierlijke mest	6
1.2.2 Enkelvoudige producten	7
1.2.3 Samengestelde producten	7
1.3 Bestrijding van ziektes, parasieten en onkruid	10
1.4 Zaaizaad en plantgoed	12
1.4.1 Jong plantgoed	14
1.5 Schoonmaak- en reinigingsmiddelen	14
1.6 Specifieke voorschriften voor de champignonteelt	14
2. Dierlijke productie	15
2.1 Omschakelingsperiode	15
2.1.1 Individuele omschakelingsperiode	15
2.1.2 Gefaseerde omschakeling voor melk	15
2.1.3 Gefaseerde omschakeling voor varkens	17
2.1.4 Gefaseerde omschakeling voor kleine herkauwers	17
2.2 Herkomst en aankoop van dieren	18
2.2.1 Selectie van rassen	18
2.2.2 Aankoop van niet-biologische dieren	18
2.2.3 Gangbare en biologische dieren op één bedrijf?	19
2.3 Voeding	19
2.3.1 Voeding voor jonge zoogdieren	20
2.3.2 Ruwvoer	20
2.3.3 Aangekocht krachtvoeder	20
2.4 Omschakelingsdiervoeders	21
2.5 Niet-biologische grondstoffen	21
2.6 Ingangscontrole bij aankoop diervoeder	21
2.7 Grondgebondenheid en mestbeheer	25
2.8 Dierhandelingen	26
2.8.1 Basiskennis	26
2.8.2 Voortplanting	26
2.8.3 Ingrepen	26
2.8.4 Vervoer	27
2.8.5 Slachtleeftijd van het pluimvee	27
2.9 Huisvesting en buitenruimte	27
2.9.1 Huisvesting	27
2.9.2 Buitenruimte	28
2.9.3 Reiniging van gebouwen en materiaal	30
2.9.4 Specifieke huisvestingsvoorschriften en dierhouderijpraktijken voor zoogdieren	30
2.10 Ziektepreventie en diergeneeskundige behandeling	37
2.10.1 Fytotherapeutische en homeopatische behandeligen, met spoorelementen en mineralen	37
2.10.2 Behandeling met chemisch gesynthetiseerde, allopatische geneesmiddelen, antibiotica	37
2.10.3 Verboden behandelingen	38
2.10.4 Toegelaten behandelingen	38
2.10.5 Maximum aantal behandelingen	38
3. Bio en niet-bio productie	39
3.1 Plantaardige productie	39
3.2 Dierlijke productie	39
3.3 Begrazen van biopercelen door conventionele dieren	39
4. Diverse aspecten	40
4.1 Transport van producten in gesloten containers	40
4.2 Opslag van niet-toegelaten stoffen	40
4.3 Genetisch gemodificeerde organismen (GGO's)	40
4.4 Transport van dieren	40
5. Controle, sancties en premies	41
5.1 Biocontrole in de praktijk	41
5.1.1 Kennisgeving en eerste controle	41
5.1.2 Volgende controles	41
5.1.3 Toegang tot gebouwen en documentatie	41
5.1.4 Herkomstcontrole	42
5.1.5 Teeltboek	42
5.1.6 Veeboek	42
5.2 Sancties	43
5.3 Premies	43
5.3.1 Hectarestun en terugbetaling controlekost	43
5.3.2 Subsidie omschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding	43

Productie van biologische landbouwproducten in Vlaanderen

Indien u als landbouwer biologische niet-verwerkte plantaardige of dierlijke producten wil produceren, bent u onderhevig aan Europese en Vlaamse wetgeving. De belangrijkste wetteksten die tot en met 31/12/2021 van toepassing zijn, zijn de verordeningen **EG 834/2007** en **EG 889/2008**, alsook het Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 12/12/2008 betreffende de biologische productie en de etikettering van biologische producten. Je vindt de oorspronkelijke wetteksten op <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=157>

De bedoeling van deze toelichting is een vereenvoudigd overzicht te bieden van de specifieke vereisten voor de biologische productiemethode. Wij wijzen u er op dat enkel de bovengenoemde wetteksten bindend zijn en dat u geen rechten kan ontlenen aan de informatie die u in deze toelichting vindt.

De wijzigingen van de nieuwe biologische wetgeving (gebaseerd op EG-verordeningen 2018/848, en uitvoeringsverordeningen) zullen *cursief en groen* worden weergegeven. Deze wijzigingen zijn momenteel nog niet van kracht, maar gaan in op de datum van inwerkingtreding, 1/01/2022

Verplichting voor producenten van biologische producten om zich te laten controleren

Iedere producent die de termen 'biologisch', 'ecologisch', 'organisch' en hun afgeleiden (waaronder afkortingen) gebruikt of wenst te gebruiken op een etiket, in reclame of op facturen, is verplicht een erkend controleorganisme hiervan in kennis te stellen en zich te laten controleren. TÜV NORD Integra is een door de Vlaamse, Brusselse en Waalse overheden erkend controleorganisme.

1. Plantaardige productie

De biologische plantaardige productie is een grondgebonden productie. Hierbij wordt gestreefd naar gesloten biologische kringlopen, eventueel via samenwerking en regionale uitwisseling van grondstoffen en mest. Een optimaal bodembeheer staat centraal, met grondbewerkings- en teeltpraktijken die erop gericht zijn de hoeveelheid organisch bodemmateriaal te handhaven of te doen toenemen, de bodemstabiliteit en de biodiversiteit van de bodem te verbeteren, en de bodemverdichting en -erosie te voorkomen.

In de regel is substraatteelt niet toegelaten. Voor witloof en kiemgroenten is er een uitzondering: deze mogen geforceerd of gehouden worden op zuiver water zonder toevoegingen. Het uitgangsmateriaal (de witloofwortels en de zaden) dienen van biologische oorsprong te zijn.

Er is ook een uitzondering voor het telen/verkoop van kruiden in pot, die rechtstreeks aan de eindverbruiker worden verkocht. De lijst van de aromatische kruiden die **in pot aan de consument** mogen verkocht worden met verwijzing naar de biologische productiemethode, vindt u op de website van de Vlaamse overheid. Deze lijst is geldig tot en met 31/12/2021. [https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/20190429_lijs... lijst aromatische kruiden bio.pdf](https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/20190429_lijs...)

Uitzonderingen op teelt in de bodem worden onder de nieuwe bio-wetgeving expliciet verduidelijkt en zijn enkel toegelaten voor:

- de productie van 'gekiemde' zaden in zuiver water, op voorwaarde dat de zaden biologisch zijn. Onder gekiemde zaden vallen zowel kiemgroenten, tuinkers als scheuten. Enkel niet-inerte substraten, waaraan geen nutriënten zijn toegevoegd, zijn toegelaten.*
- witloofforcerie: enkel gebruik van zuiver water is toegelaten. Het gebruik van een groeimedium is alleen toegestaan als de componenten ervan zijn toegestaan in de biologische landbouw.*
- sierplanten en kruiden in potten die samen met de pot aan de eindconsument worden verkocht.*
- kweken van zaailingen of plantgoed in containers voor verdere verplanting.*

1.1 Omschakelingsperiode

Vooraleer een plantaardige product biologisch mag genoemd worden, moet het perceel waarop het geteeld is een omschakelingsperiode doorlopen. De omschakelingsperiode gaat ten vroegste in wanneer de marktdeelnemer van zijn activiteit kennis heeft gegeven en zijn biologisch bedrijf aan het controlesysteem heeft onderworpen.

De duur van deze omschakelingsperiode is:

- voor éénjarige gewassen: twee jaar vóór het zaaien van het gewas;
- voor grasland en blijvende voedergewassen: twee jaar vóór het oogsten;
- voor andere blijvende gewassen, is dit drie jaar vóór de oogst.

Producten van plantaardige oorsprong, geoogst **gedurende** de eerste twaalf maand van de omschakeling, moeten als verkocht worden zonder verwijzing naar bio of bio in omschakeling.

Producten geoogst na de eerste twaalf maanden van omschakeling mogen verkocht worden als producten in omschakeling naar de biologische landbouw. Deze producten mogen als vermelding hebben: **‘in de periode van omschakeling naar de biologische landbouw verkregen product’**.

1.1.1 Omschakelingsperiode van weidegronden en openluchtruimten

De omschakelingsperiode van weidegronden en openluchtruimten gebruikt door niet-herbivore soorten kan worden beperkt tot één jaar. Deze periode kan verkort worden tot 6 maanden indien geen enkel product dat niet voor gebruik in de biologische landbouw toegestaan is, werd gebruikt en na toelating van TÜV NORD Integra. *Vanaf 1/1/2022 kan deze omschakelingsperiode niet meer verkort worden naar 6 maanden en is dus standaard één jaar.*

1.1.2 Vermindering van de omschakelingsperiode

Indien vóór de kennisgeving van het perceel gedurende ten minste drie jaar geen producten gebruikt werden die verboden zijn in de biologische landbouw, kan de Vlaamse overheid deze periode erkennen als omschakelingsperiode, in zoverre deze percelen deel uit maken van een gelijkwaardige productie. Bovendien moet tenminste één onafhankelijke partij dit kunnen bevestigen.

Voor biopercelen of voor percelen in omschakeling die behandeld werden met producten die niet voor gebruik in de biologische landbouw zijn toegestaan, kan ook een

vermindering van omschakeling gelden als deze behandeling wettelijk verplicht was of gedaan werd in het kader van erkend wetenschappelijk onderzoek. Voor het verlenen van deze vermindering, zal de Vlaamse overheid rekening houden met de afbraak van het betrokken product.

1.1.3 Residu van pesticiden

De Vlaamse overheid kan in bepaalde gevallen beslissen om de omschakelingsperiode te verlengen voor grond die is verontreinigd met producten die niet voor gebruik in de biologische landbouw zijn toegestaan.

1.2 Bodembeheer en bemesting

De vruchtbaarheid en de biologische activiteit van de bodem worden gehandhaafd en verbeterd

- door meerderjarige vruchtwisseling, met onder meer vlinderbloemigen en andere groenbemestingsgewassen;
- door toepassing van dierlijke mest of organisch materiaal, bij voorkeur gecomposteerd en van biologische productie.

Om de algemene bodemgesteldheid, de beschikbaarheid van nutriënten in de bodem of in de gewassen te verbeteren of het composteren te versnellen, mag gebruik worden gemaakt van passende preparaten op basis van micro-organismen of planten. Ook biodynamische preparaten zijn toegestaan.

Op elk bedrijf met plantaardige productie moet meerjarige vruchtwisseling plaatsvinden. Enkel in geval van grasland en blijvende voedergewassen is geen meerjarige vruchtwisseling vereist. Ook in het geval van kassen of andere meerjarige gewassen dan voedergewassen, moet de vruchtbaarheid en biologische activiteit van de bodem worden vergroot door gebruik van groenbemestingsgewassen en peulvruchten, en de benutting van plantendiversiteit.

1.2.1 Biologische dierlijke mest

Er wordt bij voorkeur biologische dierlijke mest gebruikt. Indien niet voldoende biologische mest voorhanden is mogen biologische landbouwbedrijven ook samenwerkingsregelingen treffen met andere bedrijven en ondernemingen die de voorschriften inzake de biologische productie respecteren.

De totale gebruikte hoeveelheid dierlijke mest mag niet groter zijn dan 2 GVE/ha d.w.z 170 kg stikstof per jaar per ha. Dit is het jaarlijks gemiddelde op bedrijfsniveau inclusief de dierlijke mest van het eigen bedrijf en de aangevoerde dierlijke mest. Hierbij wordt rekening gehouden met de totale biologische bedrijfsoppervlakte. Sinds 1 januari 2018 is het verplicht dat minimaal 20% van de gebruikte stikstof uit dierlijke mest van biologische oorsprong is. Dit wordt berekend aan de hand van de hoeveelheid gebruikte kilogrammen stikstof.

Wanneer de hierboven voorziene maatregel niet volstaat om aan de voedingsbehoefte van de planten te voldoen, mag in de biologische productie slechts gebruik worden gemaakt van de meststoffen en bodemverbeteringsmiddelen vermeld in Tabel 1.

De marktdeelnemer dient bewijsstukken bij te houden waarin de noodzaak van het gebruik van dergelijke producten worden aangetoond. Ook dient aangetoond te worden dat deze producten toegelaten zijn in de biologische landbouw.

1.2.2 Enkelvoudige producten

Als de benaming van de meststof duidelijk vermeld staat op factuur of leveringsbon, kan u hierop vertrouwen om na te gaan of het product al dan niet is toegelaten.

1.2.3 Samengestelde producten

Bij gebruik van deze meststoffen dienen op het etiket alle ingrediënten vermeld te staan. Alleen zo kan u nagaan of het om een toegelaten product gaat.

Tabel 1: Toegelaten meststoffen en bodemverbeteringsmiddelen (= Bijlage I uit EG 889/2008)

Producten (samengestelde of enkelvoudige) die uitsluitend de hieronder opgesomde stoffen bevatten	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden
Stalmest	Product, bestaande uit een mengsel van dierlijke mest en plantaardig materiaal (strooisel). Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen.
Gedroogde stalmest en gedehydrateerde pluimveemest	Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen.
Gecomposteerde dierlijke mest, met inbegrip van pluimveemest en gecomposteerde stalmest	Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen.
Biogasdigestaat dat dierlijke bijproducten bevat die zijn covergist met materiaal van plantaardige of dierlijke oorsprong als opgenomen in deze bijlage	De dierlijke bijproducten (met inbegrip van bijproducten van wilde dieren) van categorie 3, en de inhoud van het maag-darmkanaal van categorie 2 (categorieën 2 en 3 als gedefinieerd in Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad)(*) mogen niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen. De procedés moeten in overeenstemming zijn met Verordening (EU) nr. 142/2011 van de Commissie. Niet toepassen op de eetbare delen van het gewas.
Vloeibare dierlijke mest	Mag worden gebruikt na gecontroleerde vergisting en/of adequate verdunning. Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen.
Turf	Mag alleen worden gebruikt voor tuinbouw (groenteteelt, sierteelt, boomteelt, boomkwekerij).
Paddenstoelensubstraatafval	Het oorspronkelijke substraat mag alleen producten bevatten die in deze bijlage voorkomen.
Wormencompost en uitwerpselen van insecten	

Guano	
Gecomposteerd of vergist mengsel van plantaardig materiaal	Product op basis van mengsels van plantaardig materiaal dat is gecomposteerd of anaeroob is vergist voor de productie van biogas
De onderstaande producten of bijproducten van dierlijke oorsprong: bloedmeel	1) Maximumconcentratie chroom (VI) in mg/kg droge stof: niet detecteerbaar 2) Niet toepassen op de eetbare delen van het gewas.
bloedmeel	
hoefmeel	
hoornmeel	
beendermeel of ontlijmd beendermeel	
vismeel	
vleesmeel	
verenmeel, haarmeel en chiquetmeel	
wol	
pels (*)	
haren	
zuivelproducten	
gehydrolyseerde eiwitten (**)	
Producten en bijproducten van plantaardige oorsprong voor bemesting	Voorbeelden: meel van koeken van oliehoudende zaden, cacaodoppen, moutkiemen
Gehydroliseerde eiwitten van plantaardige oorsprong	
Zeewier en zeewierproducten	Uitsluitend verkregen door: i) fysische behandelingen met inbegrip van dehydratatie, bevriezing en vermaling; ii) extractie met water of met zure en/of basische waterige oplossingen; iii) gisting.
Zaagsel en schaafsel	Van hout dat na de kap niet chemisch is behandeld.
Gecomposteerde boomschors	Van hout dat na de kap niet chemisch is behandeld.
Houtas	Van hout dat na de kap niet chemisch is behandeld.
Zacht natuurlijk fosfaat	Product omschreven in punt 7 van bijlage I,A.2 bij Verordening (EG) nr. 2003/2003 van het Europees Parlement en de Raad (**). Cadmiumgehalte ten hoogste 90 mg/kg P205.
Aluminiumcalciumfosfaat	Product omschreven in punt 6 van bijlage IA.2 bij Verordening (EG) nr. 2003/2003. Cadmiumgehalte ten hoogste 90 mg/kg P205. Mag alleen worden gebruikt op basische gronden (pH > 7,5)
Fosfaatslakken	Product omschreven in punt 1 van bijlage I,A.2 bij Verordening (EG) nr. 2003/2003

Ruw kalizout of kainiet	Product omschreven in punt 1 van bijlage I,A.3 bij Verordening (EG) nr. 2003/2003
Kaliumsulfaat dat mogelijk magnesiumzout bevat	Door een fysisch extractieproces uit ruw kalizout verkregen product, dat mogelijk ook magnesiumzouten bevat. (bijv patentkali)
Vinasse en vinasse-extracten	Met uitsluiting van ammoniakhoudende vinasse.
Calciumcarbonaat (krijt, mergel, gemalen kalksteenrots, kalkwier, fosfaathoudend krijt)	Uitsluitend van natuurlijke oorsprong.
Calcium- en magnesiumcarbonaat	Uitsluitend van natuurlijke oorsprong. (bijvoorbeeld: magnesiumhoudend krijt, gemalen magnesium, kalksteenrots)
Schelpafval	Alleen afkomstig uit de duurzame visserij, als bedoeld in artikel 4, lid 1, punt 7 van Verordening (EU) nr. 1380/2013, of uit de biologische aquacultuur
Eierschalen	Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderijen
Magnesiumsulfaat (kieseriet)	Uitsluitend van natuurlijke oorsprong.
Calciumchloride-oplossing	Bladbehandeling bij appelbomen, nadat calciumgebrek is aangetoond.
Calciumsulfaat (gips)	Product omschreven in punt 1 van bijlage I, D bij Verordening (EG) nr. 2003/2003 Uitsluitend van natuurlijke oorsprong.
Industriekalk afkomstig van de suikerproductie	Bijproduct van de suikerproductie op basis van suikerbieten en suikerriet
Industriekalk afkomstig van de vacuümproductie van zout	Bijproduct van de vacuümproductie van zout, verkregen uit kalksteen uit de bergen
Elementaire zwavel	Product omschreven in bijlage I,D.3 bij Verordening (EG) nr. 2003/2003
Spoorelementen	Anorganische micronutriënten als opgenomen in deel E van bijlage I bij Verordening (EG) nr. 2003/2003 ***
Natriumchloride	Uitsluitend steenzout.
Steenmeel en klei	
Leonardiet (ruw organisch sediment dat rijk is aan humuszuren)	Alleen indien verkregen als bijproduct van mijnactiviteiten
Humus- en fulvinezuren	Alleen indien verkregen uit anorganische zouten/oplossingen met uitzondering van ammoniumzouten; of verkregen uit drinkwaterzuivering
Xyliet	Alleen indien verkregen als bijproduct van mijnactiviteiten (bv.bijproduct van de winning van bruinkool)
Chitine (polysacharide verkregen uit de schaal van schaaldieren)	Alleen indien afkomstig uit de duurzame visserij, als bedoeld in artikel 4, lid 1, punt 7, van Verordening (EG) nr. 1380/2013, of uit de biologische aquacultuur

Uit zoetwaterlichamen afkomstig organisch rijk sediment dat wordt gevormd in een zuurstofvrije omgeving (bv. sapropelium)	Alleen organische sedimenten die bijproducten van het beheer van zoetwaterlichamen zijn of zijn geëxtraheerd uit voormalige zoetwatergebieden. Het aquatische systeem dient zo weinig mogelijk gevolgen van de extractie te ondervinden. Alleen sedimenten afkomstig van bronnen die vrij zijn van verontreiniging door pesticiden, persistente organische verontreinigende stoffen en op petroleum lijkende stoffen Maximumconcentratie in mg/kg droge stof: cadmium: 0,7; koper: 70; nikkel: 25; lood: 45; zink: 200; kwik: 0,4; chroom (totaal): 70; chroom (VI): niet detecteerbaar
Biochar – pyrolyseproduct gemaakt van allerlei organische materialen van plantaardige oorsprong en toegepast als bodemverbeteringsmiddel	Alleen van plantaardige materialen, onbehandeld of behandeld met in bijlage II vermelde producten Maximumwaarde van 4mg polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) per kg droge stof (DS). Deze waarde wordt om de twee jaar geëvalueerd, gelet op het risico van accumulatie bij veelvoudige toepassingen.

* Verordening (EU) nr. 142/2011 van de Commissie van 25 februari 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot uitvoering van Richtlijn 97/78/EG van de Raad wat betreft bepaalde monsters en producten die vrijgesteld zijn van veterinaire controles aan de grens krachtens die richtlijn (PB L 54 van 26.2.2011, blz. 1)

** Verordening (EU) nr. 2003/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 inzake meststoffen (PB L 304 van 21.11.2003, blz. 1)

*** lijst toegelaten spoorelementen:

Boor: Boorzuur, Natriumboraat, Calciumboraat, Boorethanolamine

Kobalt: Kobaltzout, Kobaltchelaat, Kobaltmeststof

Koper: Koperzout, Koperoxide, Koperhydroxide, Koperchelaat

IJzer: IJzerzout, IJzerchelaat

Mangaan: Mangaanzout, Mangaanchelaat, Mangaanoxide.

Molybdeen: Natriummolybdaat, Ammoniummolybdaat

Zink: Zinkzout, Zinkchelaat, Zinkoxide

1.3 Bestrijding van ziektes, parasieten en onkruid

Voor het voorkomen van schade door plagen, ziekten en onkruid wordt in de eerste plaats vertrouwd op:

- de bescherming door natuurlijke vijanden
- de keuze van soorten en rassen
- vruchtwisseling
- teelttechnieken
- thermische processen

Wanneer deze toepassingen niet volstaan om de planten adequaat tegen plagen en ziekten te beschermen, mag in de biologische productie slechts gebruik worden gemaakt van de hieronder opgesomde producten (Tabel 2) De marktdeelnemers houden bewijsstukken bij waarin de noodzaak van het gebruik van dergelijke producten wordt aangetoond.

Alle in deze bijlage vermelde stoffen moeten ten minste voldoen aan de algemene gebruiksvoorwaarden die gelden voor alle gewasbeschermingsmiddelen (www.fytoweb.be). Als voor de biologische productie restrictievere voorwaarden gelden, zijn deze in de tweede kolom van elke tabel vermeld.

Tabel 2: toegelaten plantbeschermingsmiddelen

Omschrijving	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden
1. Stoffen van plantaardige of van dierlijke oorsprong	
Azadirachtine, geëxtraheerd uit Azadirachta indica (neemboom)	
Allium sativum (knoflookextract)	
Bijenwas	Enkel als afdekkingsmiddel voor snoeiwonden/wondbeschermer.
COS-OGA	
Gehydrolyseerde eiwitten met uitzondering van gelatine	
Laminarine	Kelp moet hetzij biologisch worden geteeld overeenkomstig artikel 6 quinquies hetzij duurzaam worden geoogst overeenkomstig artikel 6 quater
Maltodextrine	
Feromonen	Alleen in vallen en verstuivers

Plantaardige oliën	Alle toepassingen zijn toegestaan, behalve gebruik als herbicide
Pyrethrinen	allen van plantaardige oorsprong
Kwassie*, geëxtraheerd uit Quassia amara	Enkel als Insecticide, afweermiddel
Salix spp. cortex (ook wilgenschorsextract genoemd)	
Terpenen (euginol, geraniol en thymol)	
Op geur gebaseerde afweermiddelen van dierlijke of van plantaardige oorsprong/schapenvet	Alleen op niet-eetbare delen van het gewas en indien het gewasmateriaal niet wordt ingeslikt door schapen of geiten
2. Basisstoffen	
Basisstoffen op basis van levensmiddelen (met inbegrip van lecithinen, sacharose, fructose, azijn, wei, chitosanhydrochloride (***) en Equisetum arvense enz.)	Enkel basisstoffen als gedefinieerd in artikel 23 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 (***) die levensmiddelen zijn volgens de definitie in artikel 2 van Verordening (EG) nr. 178/2002 en die van plantaardige of dierlijke oorsprong zijn Niet voor gebruik als herbicide
3. Micro-organismen of door micro-organismen geproduceerde of van micro-organismen afgeleide stoffen	
Micro-organismen	Niet afkomstig van GGO's
Spinosad	
Cerevisaan	
4. Andere dan de in punt 1 en 2 en 3 vermelde stoffen	
Aluminiumsilicaat (kaolien)	
Calciumhydroxide	Als fungicide, enkel bij fruitbomen, ook in kwekerijen, voor de bestrijding van Nectria galligena
Koolstofdioxide	
Koperverbindingen in de vorm van koperhydroxide, koperoxychloride, koperoxide, Bordeauxse pap en tribasische kopersulfaat	
Diammoniumfosfaat	Alleen als lokmiddel in vallen
Ethyleen	
Vetzuren	Alle toepassingen zijn toegestaan, behalve gebruik als herbicide
ijzerfosfaat (ijzer-III-orthofosfaat)	Aan de oppervlakte tussen de planten te dispergeren bereidingen
Waterstofperoxide	
Kieselgoer (diatomeeënaarde)	
Californische pap (calciumpolysulfide)	
Paraffineolie	

Kalium- en natriumwaterstofcarbonaat (ook kaliumbicarbonaat/natriumbicarbonaat genoemd)	
Pyretrumderivaten (alleen deltametrine of lambdacyhalotrine)	Alleen in vallen met specifieke lokmiddelen; uitsluitend ter bestrijding van Bactrocera oleae en Ceratitis capitata Wied.
Kwartzand	
Natriumchloride	Alle toepassingen zijn toegestaan, behalve gebruik als herbicide
Zwavel	

* Verordening (EU) nr. 142/2011 van de Commissie van 25 februari 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot uitvoering van Richtlijn 97/78/EG van de Raad wat betreft bepaalde monsters en producten die vrijgesteld zijn van veterinaire controles aan de grens krachtens die richtlijn (PB L 54 van 26.2.2011, blz. 1)

** Verordening (EU) nr. 2003/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 inzake meststoffen (PB L 304 van 21.11.2003, blz. 1)

*** lijst toegelaten spoorelementen:

Boor: Boorzuur, Natriumboraat, Calciumboraat, Boorethanolamine

Kobalt: Kobaltzout, Kobaltchelaat, Kobaltmeststof

Koper: Koperzout, Koperoxide, Koperhydroxide, Koperchelaat

IJzer: IJzerzout, IJzerchelaat

Mangaan: Mangaanzout, Mangaanchelaat, Mangaanoxide.

Molybdeen: Natriummolybdaat, Ammoniummolybdaat

Zink: Zinkzout, Zinkchelaat, Zinkoxide

1.4 Zaaizaad en plantgoed

Het zaaizaad en het vegetatief teeltmateriaal moeten afkomstig zijn van biologische landbouw: eveneens kan er gebruik gemaakt worden van uitgangsmateriaal afkomstig van een productie-eenheid die zich in de fase van omschakeling naar de biologische landbouw bevindt.

Niettemin is het mogelijk toestemming te krijgen om niet-biologisch zaaizaad of niet-biologisch vegetatief teeltmateriaal te gebruiken indien er geen biologisch zaaizaad of vegetatief teeltmateriaal beschikbaar is.

Indien u gebruik wenst te maken van zaaizaad of vegetatief materiaal (stekken, bloembollen, struiken, bomen, enz.) afkomstig uit de gangbare landbouw, moet hiervoor een ontheffing gevraagd worden aan TÜV NORD Integra. Deze ontheffing dient u te hebben voordat u zaait of plant. De beschikbaarheid van de zaden en vegetatief teeltmateriaal in België is te raadplegen in de online databank <http://www.organicxseeds.be>. Deze databank wordt continu aangepast doordat leveranciers soorten en rassen inschrijven die biologisch beschikbaar zijn in België.

Opgelet: **individuele ontheffingen** kunnen enkel gegeven worden onder bepaalde motieven. Het is verplicht om een motief te geven. De voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning voor gangbaar zaad- of plantgoed is te vinden via deze [link](#)

Voor soorten die weinig beschikbaar zijn in de biologische landbouw, kunnen de lidstaten **vereenvoudigde ontheffingen** toekennen. De soorten die hieronder vallen, staan aangeduid op OrganicXSeeds. Indien u één van deze soorten wenst te gebruiken, hoeft u geen ontheffingsverzoek in te dienen bij TÜV NORD Integra. Een gewone melding (via de website organicxseeds met uw persoonlijke login, of via onze website <https://www.integra-certification.be/ontheffing-nl>) volstaat dan. Deze melding dient wel te gebeuren alvorens u gebruik maakt van het aangekochte uitgangsmateriaal.

De reglementering hieromtrent is te vinden op de website van het Departement Landbouw en Visserij via volgende [link](#)

U kunt de databank zelf raadplegen of informatie vragen aan TÜV NORD Integra. Onze administratie baseert zich op de databank om de ontheffingsaanvraag goed te keuren. Deze kan enkel worden gegeven voor uitgangsmateriaal dat niet behandeld is met fytofarmaceutische stoffen die niet toegelaten zijn in de biologische landbouw. Ook zaad en ander vegetatief teeltmateriaal, geproduceerd door genetisch gewijzigde organismen en/of hun bijproducten, is verboden.

Zaad- of pootgoed kan u aankopen bij een andere leverancier (bv. een collega-landbouwer) die niet ingeschreven is in de database of hun eigen zaden of pootgoed gebruiken, op voorwaarde dat deze zaden of planten afkomstig zijn uit de gecontroleerde biologische landbouw en op voorwaarde dat er ook wordt voldaan aan de algemene regelgeving van uitgangsmateriaal (hoevezaaizaad).

Voor aardbeien bestaan er specifieke regels voor het gebruik van niet-biologisch uitgangsmateriaal. Toelating is enkel nog mogelijk onder volgende voorwaarden:

- de stekken werden gestekt in biologische stekgrond en niet behandeld met niet-toegelaten middelen (nvt voor verse plant)
- de daaruit voortgekomen plugplanten worden vervolgens vóór 1 september (voor junidragers) en vóór 1 november (voor doordragers) geplant op een perceel dat de omschakelingsperiode heeft doorlopen. In plaats van stekken, kan u ook nog verse planten (met naakte wortel) aankopen, maar onder dezelfde voorwaarden.
- de verdere productie gebeurt volledig conform de biologische productiemethode

U moet, zoals bij zaaigoed en pootgoed, een aanvraag indienen bij TÜV NORD Integra en verklaren dat het teeltmateriaal niet verkrijgbaar is in biologische kwaliteit.

De EU-Commissie heeft als doelstelling om het gebruik van niet-bio zaaigoed of niet-bio vegetatief teeltmateriaal te doen uitdoven tegen 2036. Ook zaaigoed/teeltmateriaal ‘in omschakeling’ zal vanaf dan niet meer gebruikt kunnen worden. Vanaf 2028 zal de EU-Commissie beslissen om de einddatum te vervroegen of verlaten na een tussentijdse evaluatie van de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal.

Om het streefdoel van 100% bio zaaigoed/teeltmateriaal te bereiken, worden 2 nieuwe categorieën teeltmateriaal geïntroduceerd:

- ‘biologisch heterogeen materiaal’: Dit is teeltmateriaal dat niet voldoet aan een rasdefinitie. In de toekomst kan dit op de markt gebracht worden na een notificatie bij de nationale bevoegde autoriteiten. Dit zal het mogelijk maken om zaden op de markt te brengen die niet voldoen aan de wettelijke definitie (uniformiteitstoets) van een ras.*
- ‘biologische variëteiten die geschikt zijn voor de biologische productie’. Dit zijn rassen die speciaal voor de biologische landbouw en onder biologische condities veredeld worden. Er wordt een zevenjarig experiment opgezet om ervaring met deze rassen op te doen, waarna de registratievereisten voor deze rassen ook aangepast kunnen worden.*

Zaaigoedmengelingen: De mogelijkheid wordt voorzien om mengelingen van zaaigoed op de markt te brengen die niet 100% biologisch zijn (bijv. grasklavermengsel met diverse gras- en klaversoorten). Wel dient steeds alle informatie beschikbaar te zijn over de samenstelling en het aandeel bio-soorten in het mengsel.

In de overgang naar de nieuwe bio-verordening, kan u in 2021 gebruik maken van zaaigoedmengelingen die niet 100% biologische componenten bevat. U dient als eindgebruiker van deze niet 100% bio-mengsels zelf een melding te doen bij TÜV NORD Integra of via Organic X Seeds.

1.4.1 Jong plantgoed

Jong plantgoed en zaailingen die in hun geheel geplant worden voor biologische productie (bv tomaten, prei, bloemkool, sla) moeten afkomstig zijn van de biologische landbouw of tenminste biologisch opgekweekt zijn.

1.5 Schoonmaak- en reinigingsmiddelen

In de biologische plantaardige productie mogen enkel schoonmaak- en reinigingsmiddelen gebruikt worden die opgenomen zijn in de biocidenlijst en enkel indien deze niet in contact komen met de bodem.

In de nieuwe bio-verordening zal er een positieve lijst opgesteld worden die het gebruik van reinigingsmiddelen regelt. Dit is ten vroegste voor 2024.

1.6 Specifieke voorschriften voor de champignonenteelt

Voor de productie van champignons mogen substraten worden gebruikt op voorwaarde dat deze uitsluitend samengesteld zijn uit de volgende componenten:

a) stalmest en dierlijke mest:

i) afkomstig van biologische productie-eenheden of van omschakelingseenheden *in het tweede jaar van hun omschakeling*, of

ii) als vermeld in tabel 1 (toegelaten meststoffen en bodemverbeteringsmiddelen), uitsluitend wanneer het biologische mest of mest van bedrijven in het tweede jaar van hun omschakeling niet beschikbaar is, op voorwaarde dat die stalmest en dierlijke mest samen niet meer wegen dan 25 % van het gewicht van alle componenten van het substraat, exclusief afdek materiaal en eventueel toegevoegd water, vóór compostering;

b) andere landbouwproducten dan de in punt a) vermelde, afkomstig van biologische productie-eenheden;

c) turf die niet met chemische producten is behandeld;

d) hout dat na het kappen niet chemisch is behandeld;

e) in Tabel 1 bedoelde minerale producten, water en grond.

Het mycelium dient van biologische kwaliteit te zijn. Indien dit niet beschikbaar is, dient u het gebruik van niet-biologisch mycelium te melden aan TÜV NORD Integra.

2. Dierlijke productie

De Europese wetgeving bepaalt normen voor de dierlijke productie in het algemeen, alsook meer specifieke normen voor runderen, paarden, schapen, geiten, varkens, pluimvee en bijen. Hier worden de normen voor runderen, paarden, schapen, geiten, varkens, legkippen en mestkippen besproken. De Vlaamse wetgeving voorziet ook de productienormen voor opfokpoeljen, konijnen, struisvogels en hertachtigen.

De biologische veeteelt is een grondgebonden activiteit. Alle dieren moeten beschikken over een uitloop en het aantal dieren per oppervlakte-eenheid moet beperkt worden om te zorgen voor een geïntegreerd beheer van dierlijke en plantaardige productie op de productie-eenheid. Op die manier kan elke vorm van verontreiniging zoveel mogelijk beperkt worden, namelijk van bodem, oppervlaktewater en grondwater. De omvang van de veestapel moet in nauw verband staan met de oppervlakte die beschikbaar is om overbegrazing en erosie te vermijden en het uitrijden van dierlijke mest mogelijk te maken om zo schadelijke gevolgen voor het milieu tegen te gaan.

2.1 Omschakelingsperiode

Wanneer de omschakeling gelijktijdig voor de gehele productie-eenheid plaatsvindt, is de omschakelingsperiode 24 maanden voor alle producten. Daarenboven moet u alle regels van de bioproductie toepassen vanaf het begin van de omschakeling met als enige uitzondering het gebruik van voeder dat geproduceerd werd op het eigen bedrijf en dat nog aanwezig is van vóór de start van de omschakeling.

2.1.1 Individuele omschakelingsperiode

Aankoop van niet-biologische dieren nadat uw bedrijf al begonnen is met de biologische productiemethode, kan enkel onder een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden vindt u terug in Tabel 5 bij punt 2.2. Deze aangekochte dieren dienen dan volgende omschakelingsperiode (zie Tabel 3) te doorlopen.

Tabel 2: toegelaten plantbeschermingsmiddelen

Diersoort	Omschakelingsperiode
Paardachtigen en runderen, incl. buffel en bizon voor de vleesproductie	12 maanden en minimaal driekwart van hun leven
Dieren voor melkproductie	6 maanden voor de melk
Kleine herkauwers en varkens	6 maanden
Pluimvee voor vleesproductie, < 3 dagen oud aangekocht	10 weken
Pluimvee voor eierproductie	6 weken
Struisvogels	8 maanden
Konijnen	4 maanden <i>vanaf 1/01/2022 is dit 3 maanden</i>

2.1.2 Gefaseerde omschakeling voor melk

Een volledige gelijktijdige omschakeling van een bedrijf neemt normaal 24 maanden in beslag. In Vlaanderen is voor melkvee is er een regeling uitgewerkt waarbij de omschakeling van de percelen en van de dieren in fases gebeurt. In de eerste fase worden de percelen aangemeld voor biologische productie. In de tweede fase worden de melkgevende dieren aangemeld. Dit is ten vroegste twaalf maanden nadat de percelen in omschakeling gegaan zijn. De eerste twaalf maanden zijn nodig om aan alle vereisten te kunnen voldoen voor de voeding voor de dieren. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste eisen. Voor een volledig overzicht van voedervereisten verwijzen we graag naar punt 2.3 tot 2.6 van deze toelichting.

Een uitgebreide toelichting omtrent de gefaseerde omschakeling van dieren, vindt u op de website van het Departement Landbouw en Visserij, via deze link:

<https://lv.vlaanderen.be/nl/bio/wetgeving/de-wetgeving-toegelicht>

Het rantsoen van de dieren moet bestaan uit biologische voeders, of voeders geproduceerd in het tweede jaar omschakeling van de eigen percelen.

Voeder van eigen bedrijf, afkomstig van blijvende teelten (grasland) of eiwitrijk voeder (klaver, luzerne, erwten) geproduceerd in de eerste twaalf maanden omschakeling van de percelen, kan gebruikt worden in het rantsoen van de omschakelende dieren tot een totaal van 20% van dat rantsoen op jaarbasis berekend (% droge stof). Energierijke teelten zoals bijvoorbeeld maïs, geproduceerd in de eerste 12 maanden omschakeling, mogen geen deel uitmaken van het rantsoen.

Voeder afkomstig van andere bedrijven moet biologisch zijn of van percelen van tweede jaar omschakeling. Deze omschakelingsvoeders mogen maximaal 30% van het rantsoen uitmaken. *Vanaf 1/01/2022 wordt dit maximum verlaagd naar 25%.*

In de praktijk start de omschakelingsperiode van de percelen best rond april-mei. Op die manier kunnen na twaalf maanden de koeien aangemeld worden voor biologische productie. De dieren hebben dan direct toegang tot een weide die in het tweede jaar omschakeling is, en dus toegelaten in het rantsoen. De rest van het rantsoen moet dan bestaan uit bio (kracht)voeder, of eigen voeder uit de eerste twaalf maanden (van blijvende teelten of eiwitrijk voeder) tot 20% van het rantsoen. Om de omschakelingsperiode van de dieren te erkennen, moet ook aan alle andere eisen van het bio lastenboek zijn voldaan zoals beschreven in deze toelichting (huisvesting, mineralen, strooisel, diergeneeskunde, enz.).

Na zes maanden, kan de melk van deze dieren dan als biologisch worden gecertificeerd. Let wel, deze periode is enkel voor de melk afkomstig van deze dieren, niet voor het vlees.

Wat met de omschakelingstermijn van de dieren zelf?

De dieren die bestemd zijn voor de vleesproductie en bij de start van de omschakelingsperiode aanwezig zijn, moeten ook de voorziene omschakelingsperiode doorlopen (twaalf maanden en driekwart van hun leven). Een kalf dat geboren is na de omschakelingstermijn van 6 maanden is wel onmiddellijk van bij de geboorte een biologisch kalf. Een kalf dat tijdens de omschakelingstermijn van 6 maanden is geboren, is pas bio na 12 maanden.

Onderstaande tabel vat samen welke voeders u mag gebruiken voor biologisch rundvee of rundvee in omschakeling:

Tabel 4: Gebruik ruwvoer

Soort voeder	Herkomst	Gebruik
Blijvende teelten of eiwitrijke (meng-)teelten van eerste 12 maanden omschakeling	enkel van eigen bedrijf	tot 20% ds
Alle ruwvoederteelten van het tweede jaar omschakeling	eigen bedrijf	tot 100% ds
	aangekocht	tot 30% ds (tot 25% ds vanaf 1/1/2022)

2.1.3 Gefaseerde omschakeling voor varkens

Indien u het varkensbedrijf gefaseerd wil omschakelen, gelden volgende regels: Eerst meldt u de omschakeling van de uitloop aan: deze bedraagt 1 jaar of 6 maand in geval van toegelaten verkorte omschakeling als er op de uitloop geen niet-toegelaten producten voor de biolandbouw zijn gebruikt. Let op! De ondergrond van de uitloop heeft geen invloed op de omschakelingsperiode. Zowel verhard (vb beton) als onverhard (weiland) moet minstens 6 maand op voorhand worden aangemeld voor bio. *Vanaf 1/1/2022 is deze omschakelingsperiode steeds 12 maanden.*

Daarna kan u de varkens aanmelden. De omschakelingsperiode voor zeugen is 6 maanden. Biggen geboren **na** de omschakelingsperiode zijn meteen bio. Biggen die geboren worden **tijdens** de omschakelingsperiode zijn pas bio na een individuele omschakelingstermijn van 6 maanden. Indien deze biggen op een ander bedrijf worden afgemest, kunnen de mestvarkens in het biocircuit verkocht worden als ook dat mestbedrijf onder biocontrole staat.

Wat betreft het voeder gelden dezelfde percentages omschakelingsvoeders als voor rundvee. *Nieuw vanaf 1/01/2022 is wel dat het aandeel voeder dat afkomstig moet zijn van het eigen landbouwbedrijf of van andere biologische bedrijven uit dezelfde regio verhoogt van 20% naar 30%. De invulling van het begrip ‘regio’ onder de nieuwe bio-verordening is op dit moment echter nog niet gekend.*

2.1.4 Gefaseerde omschakeling voor varkens

Het principe van de gefaseerde omschakelingsperiode bij kleine herkauwers zoals schapen en geiten is identiek aan het melkvee:

- Gedurende het eerste jaar schakelt u de plantaardige productie om
- Vervolgens gaan de aanwezige melkschapen- of geiten in omschakeling
 - De melk en de dieren, aanwezig bij de start van de omschakelingsperiode zijn na 6 maanden biologisch
 - De lammeren die geboren worden uit de schapen en geiten tijdens de 6 maand van omschakeling worden biologisch na het doorlopen van een eigen omschakeltermijn van 6 maanden
 - De lammen geboren na 6 maanden na de start van de omschakeling van de dierlijke productie zijn biologische lammeren.

Wat betreft het voeder gelden dezelfde percentages als voor rundvee. *Nieuw vanaf 1/01/2024 is dat het aandeel voeder dat afkomstig moet zijn van het eigen landbouwbedrijf of van andere biologische bedrijven uit dezelfde regio verhoogt van 60% naar 70%. De invulling van het begrip 'regio' onder de nieuwe bio-verordening is op dit moment echter nog niet gekend.*

2.2 Herkomst en aankoop van dieren

2.2.1 Selectie van rassen

De voorkeur moet worden gegeven aan inheemse rassen en stammen. Bij de keuze van de rassen of stammen moet rekening worden gehouden met:

- het vermogen van de dieren om zich aan de plaatselijke omstandigheden aan te passen
- hun levenskracht
- hun resistentie tegen ziekten
- de preventie van specifieke ziekten of gezondheidsproblemen, zoals het stress-syndroom bij varkens, PSE-syndroom ("pale, soft exudative"), acute dood, spontane abortus en moeilijke geboorten die keizersneden nodig maken
- de dieren moeten zich natuurlijk kunnen voortplanten. Het percentage natuurlijke geboorten bij rundvee moet tenminste 30% zijn na drie jaar biologische productie, en 90% na 5 jaar. *Het voortbestaan van deze regel onder de nieuwe bio-verordening is momenteel nog onduidelijk*

2.2.2 Selectie van rassen

De algemene regel geldt enkel voor gangbare dieren, ingezet voor de fokkerij. **Aankopen van gangbare dieren voor afmest is niet toegelaten.** Aankopen van niet-bio dieren kan na ontheffingsaanvraag bij TÜV NORD Integra en in volgende gevallen:

- wanneer een veehouderijtak die voorheen gangbaar werd gehouden, omgeschakeld wordt, dan kunnen de aanwezige dieren ook omgeschakeld worden
- wanneer een veestapel voor het eerst wordt samengesteld
- wanneer er een grote sterfte is door ziekte of ramp
- wanneer biologische dieren niet beschikbaar zijn
- *Tot eind 2036 is evenwel de uitzondering voorzien om niet-biologische dieren in te brengen wanneer er onvoldoende biologische dieren beschikbaar zijn. Vooraleer je om een dergelijke afwijking verzoekt, dien je eerst een databank met het aanbod aan biologische dieren te raadplegen. Deze databank is op heden nog niet actief, maar zal vergelijkbaar zijn met Organic X Seeds*

Onderstaande tabel licht per diersoort de specifieke voorwaarden toe.

Tabel 5: Aankoop niet-bio dieren en omschakelingsperiode

Diersoort	Subcategorie	Voorwaarde
runderen/paarden hertachtigen	mannelijke fokdieren	enkel bedoeld voor voortplanting, niet voor afmest
	ongekalfde vaarzen	vergroten en vernieuwen van de kudde, maximaal 10%* van het aantal volwassen dieren per jaar**
	kalveren en veulens	jonger dan 6 maanden (3 maanden voor herten), voor het samenstellen van de veestapel voor de eerste keer
varkens	jonge zeugen	vergroten en vernieuwen van de kudde, maximaal 20%* van het aantal volwassen dieren per jaar**
	biggen	< 35 kg, voor het aanvullen of samenstellen van de veestapel voor de eerste keer. Niet voor afmest!
schapen en geiten	vrouwelijke dieren	vergroten en vernieuwen van de kudde, maximaal 20% van het aantal volwassen dieren per jaar**
	lammeren	< 60 dagen oud, voor aanvullen of samenstellen van de veestapel voor de eerste keer
legkippen	kuikens	< 3 dagen oud bij aankoop. De regels voor opfok respecteren zoals beschreven in het Ministerieel Besluit van 27/05/2011 <i>Het blijft voorlopig mogelijk om niet-biologische kuikens niet ouder dan 3 dagen in te brengen in een bioplumveehouderij. Er is echter voorzien dat deze uitzondering eind 2036 stopgezet wordt.</i>
	legghennen	< 18 weken oud na toelating door de Vlaamse overheid en vanaf hun 3de levensdag gehouden volgens de biologische productiemethode
vleeskuikens		< 3 dagen oud bij aankoop. Voor vernieuwing, aanvulling of samenstelling van de groep voor de eerste keer en na melding aan TÜV NORD Integra
struisvogels	vrouwelijke dieren	hebben nog niet gelegd, maximaal 10%* van het aantal volwassen dieren per jaar
	kuikens	< 3 dagen oud bij aankoop, voor aanvullen of samenstellen van de veestapel voor de eerste keer
konijnen		42 dagen voor het aanvullen of samenstellen van de veestapel voor de eerste keer <i>Vanaf 1/01/2022 dienen de konijnen jonger te zijn dan 3 maanden</i>
Noodsituaties	Bij grote sterfte onder de dieren als gevolg van gezondheidsproblemen of een noodsituatie, kan de veestapel of het beslag vernieuwd of aangevuld worden met niet-biologische dieren indien geen biologische dieren ter beschikking zijn. De Vlaamse overheid kan hiervoor een tijdsgebonden toestemming verlenen.	

* Dit percentage kan worden verhoogd tot 40% in volgende gevallen, en steeds na toelating van de Vlaamse overheid:

- Het bedrijf wordt aanzienlijk uitgebreid
- Bij overschakeling van het bedrijf op ander ras
- Het bedrijf zet een nieuwe veehouderijtak op, na toelating door de Vlaamse overheid.
- Wanneer rassen voor de landbouw verloren dreigen te gaan. In dit laatste geval mogen de dieren al wel hebben geworpen
- Voor deze grotere uitbreidingen kan u het formulier ‘aankoop niet-biodieren’ op eenvoudig verzoek verkrijgen bij TÜV NORD Integra

** Voor eenheden met minder dan 10 paarden en runderen, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar.

*** Voor eenheden met minder dan 5 varkens, schapen of geiten, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar.

2.2.3 Gangbare en biologische dieren op één bedrijf?

Bij de biologische veehouderij moeten alle dieren van dezelfde productie-eenheid worden gehouden volgens de regels van de biologische landbouw. In afwijking hierop mogen gangbare dieren alleen op het bedrijf gehouden worden indien het andere diersoorten betreft dan de biologische dieren én indien ze gehouden worden in andere gebouwen en percelen dan de biologische dieren. Voor dieren van dezelfde soort dient u een apart SANITEL-nummer te hebben en de dieren moeten eigendom zijn van een andere juridische entiteit. Deze regels vallen ook onder de wet van het autonoom beheer van landbouwbedrijven.

Gangbare dieren mogen voor een beperkte periode gebruik maken van biologische percelen op voorwaarde dat de dieren afkomstig zijn van extensieve veeteelt. Het aantal dieren per ha moet bovendien overeenkomen met maximum 170 kg stikstof/ha/jaar en de biologische dieren mogen niet tegelijkertijd op deze weidegronden aanwezig zijn. U dient de periode van begrazing te registreren.

2.3 Voeding

Met de diervoeders wordt een kwaliteitsproductie nagestreefd om te voorzien in de nutritionele behoeften van de dieren in de verschillende ontwikkelingsfasen. Teeltsystemen voor herbivoren moeten gebaseerd worden op maximaal gebruik van weidegronden, naargelang van de beschikbaarheid daarvan tijdens de verschillende perioden van het jaar. Dwangvoeding is verboden.

Algemene principes

- Het voeder voor alle dieren van het bedrijf mag uitsluitend afkomstig zijn van voedergewassen en diervoeder, gecertificeerd in overeenstemming met de regels van de biologische productie.
- Diervoeder wordt in hoofdzaak verkregen op het bedrijf waar de dieren worden gehouden of bij andere biologische bedrijven in dezelfde regio. De diervoeders voor herbivoren moeten voor tenminste 60% *(70% vanaf 1/01/2024)* van de eenheid zelf afkomstig zijn, of als dit onmogelijk is, in samenwerking met andere biologische bedrijven en voornamelijk in de regio van de eenheid worden geproduceerd.
- Bij varkens en pluimvee, moet ten minste 20% *(30% vanaf 1/01/2022)* van het voeder afkomstig zijn van het landbouwbedrijf zelf of, als dit niet mogelijk is, worden geproduceerd in dezelfde regio in samenwerking met andere biologische landbouwbedrijven of diervoederfabrikanten.
- Indien u zelf niet voldoende voeder teelt, **dient u te kunnen aantonen dat de door u aangekochte voeders regionaal geteeld zijn**. Dit kan bijv. door uw diervoederfabrikant te vragen om het percentage regionale grondstoffen te vermelden op de factuur. In Vlaanderen wordt met de term 'regionaal' de Europese Unie bedoeld. *Zoals eerder vermeld is de invulling van het begrip 'regionaal' onder de nieuwe bio-verordening op dit moment nog ongekend*
- Het systematisch gebruik van stoffen om de groei of de productie te bevorderen (bv antibiotica, coccidiostatica en andere kunstmatige groeibevorderende hulpstoffen) en het gebruik van hormonen of soortgelijke stoffen voor het controleren van de reproductie of voor andere doeleinden (zoals het opwekken of synchroniseren van de bronst) is verboden.

2.3.1 Voeding voor jonge zoogdieren

Jonge zoogdieren moeten bij voorkeur met moedermelk in plaats van natuurlijke melk worden gevoederd gedurende een minimumperiode van drie maanden voor runderen, bizonen en paardachtigen, 45 dagen voor schapen en geiten en 40 dagen voor varkens. Voor konijnen is dit minimaal 30 dagen *(42 dagen vanaf 1/01/2022)*.

Tijdens de zoogperiode mogen geen melkvervangers worden gebruikt die chemisch gesynthetiseerde of plantaardige componenten bevatten.

2.3.2 Ruwvoer

Aan het dagrantsoen voor varkens en pluimvee moet ruwvoer, verse of gedroogde voedergewassen of kuilvoer worden toegevoegd. Voor herkauwers dient tenminste 60% van de droge stof van het dagrantsoen te bestaan uit ruwvoer, verse of gedroogde voedergewassen of kuilvoer. Voor dieren in de zuivelproductie is bij het begin van de lactatie een verlaging van 50% toegestaan gedurende maximaal drie maanden.

2.3.3 Aangekocht krachtvoeder

De EG-verordening 889/2008 geeft ook regels voor de productie en de etikettering van biologische diervoeders. Hieruit kunnen we twee categorieën onderscheiden:

- **biologische diervoeders**

De aanduiding 'bio' en het biologische logo van de EU mogen worden gebruikt op een diervoeder als:

- alle ingrediënten van plantaardige of dierlijke oorsprong biologisch zijn
- ten minste 95% van de droge stof van het product bestaat uit biologische landbouwproducten

- **diervoeder toegelaten in de biologische productie overeenkomstig de Verordeningen (EG) nr. 834/2007 en (EG) nr. 889/2008**

De verwijzing naar de biologische landbouw mag enkel verschijnen in de ingrediëntenlijst vergezeld van het percentage biologische ingrediënten ten opzichte van het percentage agrarische ingrediënten, het geheel in dezelfde karakters als de lijst van de ingrediënten. In deze voeders kan ook "in omschakeling voeder" zitten, dit percentage dient dan ook op het etiket te staan.

2.4 Omschakelingsdiervoeders

Zie Tabel 4 onder punt 2.1.3 voor de maximale percentages.

Het begrazen of de oogst van percelen blijvende voedergewassen, blijvend grasland of eiwithoudende gewassen die zich in het eerste omschakelingsjaar bevinden, mag maximaal 20% (berekend als percentage droge stof van plantaardige producten) van de totale gemiddelde hoeveelheid gevoederde diervoeders vormen, op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn (en tijdens de laatste 5 jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie eenheid van dat bedrijf). Deze voedingsmiddelen worden ook berekend in het percentage van de producten in de periode van omschakeling, zoals hierboven aangegeven.

2.5 Niet-biologische grondstoffen

- Voor **varkens en pluimvee** is het gebruik van 5% niet-biologisch eiwitrijk voeder toegestaan tot 31/12/2021. Het percentage wordt jaarlijks berekend als percentage droge stof van diervoeders van agrarische oorsprong. U dient bewijsstukken bij te houden voor de noodzaak van dit gebruik. Deze 5 % wordt berekend over een periode van 12 maanden voor de diervoeders van agrarische oorsprong

Ook de nieuwe bio-verordening biedt nog de mogelijkheid tot gebruik van 5% niet-biologisch eiwit, tot en met 31/12/2026. Dit mag enkel gebruikt worden in het rantsoen van biggen tot 35 kilogram en ‘jong pluimvee’.

- niet-biologische specerijen, kruiden, en melasse onder deze voorwaarden:
 - biologisch niet beschikbaar
 - geproduceerd of bereid zonder chemische oplosmiddelen
 - het gebruik ervan is beperkt tot 1% van het rantsoen van een bepaalde soort (% droge stof van diervoeders van agrarische oorsprong)
- producten afkomstig van duurzame visserij (vis, het meel, olie en eiwithydrolysaat) onder de voorwaarden:
 - geproduceerd of bereid zonder chemische oplosmiddelen
 - gebruik is beperkt tot niet-herbivoren
 - gebruik van vis-eiwithydrolysaat beperkt is tot jonge dieren
- zeezout of mijnsteen-zout
- minerale voedermiddelen uit bijlage V en diervoederadditieven uit bijlage VI van EG-verordening 889/2008 (tabellen 6 en 7 van deze toelichting).

2.6 Ingangscontrole bij aankoop diervoeder

Als u diervoeders aankoopt, doe een grondige ingangscontrole, zodat u weet welk type voeder u heeft ontvangen en uit welke grondstoffen het bestaat. Hou daarbij zeker rekening met volgende zaken:

- de toegelaten % niet-biologische grondstoffen vermeld in punt 2.5
- het toegelaten % omschakelingsvoeder op jaarbasis
- het % gangbaar eiwitrijk voeder op jaarbasis voor varkens en kippen (max 5%)
- vraag aan uw diervoederfabrikant het % gangbaar eiwitrijk voeder en het % gangbare kruiden/melasse t.o.v. agrarische droge stof te vermelden op de leveringsbon van samengestelde diervoeders zodat u dit in één oogopslag kan verifiëren. Anders dient u zelf steeds een berekening te maken op basis van de wettelijk verplichte vermeldingen.
- Vraag uw diervoederfabrikant om het % ‘regionale’ grondstoffen te vermelden indien uw rantsoen enkel uit aangekochte voeders bestaat.

Tabel 6: Voedermiddelen van minerale oorsprong en gisten

Voedermiddelen van minerale oorsprong	
Kalkrijke schelpen van waterdieren	Calcium magnesium fosfaat
Maerl (rodoliet of zeewierkalk)	Magnesiumfosfaat
Lithotame	Mononatriumfosfaat
Calciumgluconaat	Calcium natriumfosfaat
Calcium carbonaat	Mono-ammoniumfosfaat (enkel voor aquacultuurdieren)
Gedefluoreerd monocalciumfosfaat	Natriumchloride
Gedefluoreerd bicalciumfosfaat	Natriumbicarbonaat
Magnesium oxide (watervrij magnesia)	Natriumcarbonaat
Magnesiumsulfaat	Natriumsulfaat
Magnesiumchloride	Kaliumchloride
Magnesium carbonaat	
Andere voedermiddelen: (Bij-)producten van de fermentatie van micro-organismen waarvan de cellen geïnactiveerd of gedood zijn	
Saccharomyces cerevisiae	Saccharomyces carlsbergiensis

Tabel 7: Additieven

1. Technologische toevoegingsmiddelen		
a) Conserveermiddelen		
Code	Benaming	Bijzondere voorwaarden
E 200	Sorbinezuur	
E 236	Mierenzuur	
E 237	natriumformiaat	
E 260	Azijnzuur	
E 270	Melkzuur	
E 280	Propionzuur	
E 330	Citroenzuur	
b) Antioxidanten		
1b306(i)	Tocoferolrijke extracten van natuurlijke oorsprong	
1b306(ii)	Tocoferolrijke extracten van plantaardige oliën (rijk aan delta-tocoferol)	
c) Emulgatoren en stabilisatoren, verdikkingsmiddelen en geleermiddelen		
1c322	Lecithinen	Alleen wanneer afkomstig van biologische grondstoffen
		Uitsluitend voor gebruik in diervoeders voor aquacultuurdieren
d) Bindmiddelen, verdunningsmiddelen		
E 535	natriumferrocyanide	Maximum: 20 mg / kg NaCl berekend als ferrocyanideanion
E412	Guarpitmeel	
E 551b	colloïdaal siliciumdioxide	
E 551c	Kieselgoer (diatomeeënaarde, gezuiverd)	
1m 558i	Bentoniet	
E 559	Kaoliniethoudende klei, vrij van asbest	
E 560	Natuurlijke mengsels van steatiet en chloriet	
E 561	vermiculiet	
E 562	sepioliet	
E 566	Natroliet-fonoliet	
1g568	Clinoptiloliet van sedimentaire oorsprong	
E 599	perliet	

e) Toevoegingsmiddelen voor kuilvoer		
1k	Enzymen en micro-organismen	Uitsluitend voor de productie van kuilvoer wanneer de weersomstandigheden een adequate fermentatie belemmeren. Mierenzuur, propionzuur en hun natriumzouten mogen bij de productie van kuilvoer alleen worden gebruikt wanneer de weersomstandigheden een adequate fermentatie belemmeren.
1k236	Mierenzuur	
1k237	Natriumformiaat	
1k280	Propionzuur	
1k281	Natriumpropionaat	
2. Sensoriële toevoegingsmiddelen		
2b	Aromatische stoffen	alleen extracten van landbouwproducten
	Castanea sativa Mill.: extract van tamme kastanje	
3. Nutritionele toevoegingsmiddelen		
a) Vitaminen, provitaminen en in chemische termen gedefinieerde stoffen met een gelijkaardige werking		
3a	Vitaminen en provitaminen	Afgeleid van landbouwproducten
		Synthetisch afgeleide vitaminen mogen voor niet-herkauwers en aquacultuurdieren slechts worden gebruikt indien zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitaminen.
		Synthetisch afgeleide vitaminen A, D en E mogen voor herkauwers slechts worden gebruikt indien zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitaminen: ze moeten zijn goedgekeurd door de lidstaten op basis van een beoordeling van de capaciteit van biologische gehouden herkauwers om de nodige hoeveelheid van deze vitaminen uit hun voederrantsoen te halen.
3a920	Watervrije betaïne	Alleen voor éénmagigen Alleen van natuurlijke oorsprong en indien beschikbaar van biologische oorsprong

b) Verbindingen van sporenelementen		
E1ijzer		
3b101	Ijzer(II)carbonaat (sideriet)	
3b103	Ijzer(II)sulfaat-monohydraat	
3b104	Ijzer(II)sulfaat-heptahydraat	
3b201	Kaliumjodide	
3b202	Calciumjodaat, watervrij	
3b203	Gecoate korrels watervrij calciumjodaat	
3b301	Kobalt(II)acetaat-tetrahydraat	
3b302	Kobalt(II)carbonaat	
3b303	Kobalt(II)carbonaathydroxide (2:3)- monohydraat	
3b304	Gecoate korrels kobalt(II) carbonaathydroxide (2:3)-monohydraat	
3b305	Kobalt(II)sulfaat-heptahydraat	
3b402	koper(II) carbonaatdihydroxide-, monohydraat	
3b404	Koper(II)oxide	
3b405	Koper(II)sulfaat-, pentahydraat	
3b409	Dikoperchloridetrihydroxide	
3b502	Mangaan(II)oxide	
3b503	Mangaan sulfaat, monohydraat	
3b603	zinkoxide	
3b604	Zinksulfaat-heptahydraat	
3b605	Zinksulfaat-monohydraat	
3b609	Zinkchloridehydroxide-monohydraat	
3b701	Natriummolybdaatdihydraat	
3b801	Natriumseleniet	
3b810, 3b811, 3b812, 3b813 en 3b817	Geïnactiveerde geseleniseerde gist	
4. Zoötechnische toevoegingsmiddelen		
4a, 4b, 4c en 4d	Enzymen en micro-organismen in de categorie “zoötechnische toevoegingsmiddelen”	

2.7 Grondgebondenheid en mestbeheer

De biologische veeteelt is een grondgebonden productiemethode. Het aantal dieren wordt beperkt om overbegrazing, vertrappen van de bodem, erosie en door de dieren of de verspreiding van hun mest veroorzaakte vervuiling tot een minimum te beperken. De maximale veebezetting mag niet meer bedragen dan 2 grootvee-eenheden (GVE) per hectare biologische landbouwgrond. Deze bezetting komt overeenkomt met een mestafzet van 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare.

Indien nodig moet de totale veebezetting verlaagd worden om te voorkomen dat deze grens wordt overschreden, of dient er een afzetcontract te worden opgesteld met een andere biologische marktdeelnemer. Deze mestafzet moet aantoonbaar zijn door middel van de officiële afzetdocumenten (mestbank).

De niet-grondgebonden dierlijke productie, waarbij de betrokken marktdeelnemer geen landbouwgrond beheert en/of geen schriftelijke overeenkomst met een andere biologische marktdeelnemer is aangegaan voor de mestafzet, is verboden. Volgende tabellen geven het maximum aantal dieren weer dat overeenkomt met 170 EN.

Tabel 8: aantal dieren dat overeenkomt met 170 EN

RUNDVEE		
#dieren/ha		
#ha/dier		
Melkvee		
Melkkoeien	2	0,5
Vervangingsvee jonger dan 1 jaar	5,15	0,194
Vervangingsvee van 1 jaar tot 2 jaar	2,93	0,341
Mestvee		
Zoogkoeien	2,62	0,382
Mestkalveren	20,71	0,048
Runderen jonger dan 1 jaar	7,62	0,131
Runderen van 1 tot 2 jaar	2,93	0,341
Andere runderen	2,21	0,453
VARKENS		
#dieren/ha		
#ha/dier		
Biggen van 7 tot 20 kg	145,3	0,007
Beren	12,42	0,081
Zeugen, incl. biggen van minder dan 7 kg	9,35	0,107
Andere varkens van 20 tot 110 kg	23,81	0,042
van meer dan 110 kg	9,08	0,11
PLUIMVEE		
#dieren/ha		
#ha/100 dieren		
Legrassen		
Legkippen	399,06	0,251
Groot ouderdieren van legkippen	399,06	0,251

Opfokpoeljen van legkippen	1328,13	0,075
Vleesrassen	#dieren/ha	#ha/100 dieren
Slachtkuikens	580	0,172
Slachtkuiken ouderdieren	149,52	0,669
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	829,27	0,121
Struisvogels	#dieren/ha	#ha/10 dieren
Struisvogels fokdieren	12,67	0,789
Struisvogels slachtdieren	28,75	0,348
Struisvogels van 0 tot 3 maanden	61,53	0,163
Kalkoenen	#dieren/ha	#ha/100 dieren
Kalkoenen slachtdieren	188,47	0,531
Kalkoenen ouderdieren	137,76	0,726
Ander pluimvee	708,33	0,141
PAARDEN EN PONY'S	#dieren/ha	#ha/ 10 dieren
Paarden van meer dan 600 kg	3,12	3,208
Paarden en pony's van 200 tot 600 kg	4	2,502
Paarden en pony's van minder dan 200 kg	5,59	1,79
KONIJNEN	#dieren/ha	#ha/100 dieren
Gesloten bedrijven per vrouwelijk konijn	100	1
Vetmesterij per dier	625	0,16
GEITEN EN SCHAPEN	#dieren/ha	#ha/10dier
Geiten jonger dan 1 jaar	57,24	0,175
Schapen jonger dan 1 jaar	51,52	0,194
Geiten ouder dan 1 jaar	23,64	0,423
Schapen ouder dan 1 jaar	19,43	0,515

Voor het berekenen van de netto stikstofuitscheiding mogen verliezen in rekening worden gebracht. Deze stikstof verliezen zijn te vinden op de website van de Mestbank via volgende link: <https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/dierlijke-productie/stikstofverliezen/Paginas/default.aspx>

2.8 Dierhandelingen

2.8.1 Basiskennis

Het personeel dat de dieren verzorgt, moet over de nodige basiskennis en -vaardigheden beschikken wat de gezondheid en de welzijnsbehoeften van de dieren betreft

2.8.2 Basiskennis

De voortplanting is gebaseerd op natuurlijke methoden. Kunstmatige inseminatie is toegestaan, maar klonering en embryotransplantatie mogen niet worden toegepast. Daarnaast mag de voortplanting niet worden gestimuleerd door behandeling met hormonen of soortgelijke stoffen.

Een natuurlijke geboorte moet de voorkeur krijgen.

2.8.3 Ingrepen

Ingrepen als het aanbrengen van rubberbanden aan de staarten van schapen, couperen van staarten, knippen van tanden, snavelkappen en onthoornen mogen in de biologische landbouw niet routinematig worden toegepast. Voor sommige van deze ingrepen kan de bevoegde autoriteit echter ad hoc toestemming verlenen, wanneer de veiligheid in het gedrang komt of wanneer dergelijke ingrepen gericht zijn op de verbetering van de gezondheid, het welzijn of de hygiëne van de dieren.

Castratie is toegestaan om de kwaliteit van de producten te handhaven en traditionele productiemethoden in stand te houden (slachtossen, enz.). Deze handelingen mogen uitsluitend indien uitgevoerd op de daarvoor meest geschikte leeftijd door vakbekwaam personeel en zo dat eventueel lijden van de dieren tot een minimum wordt beperkt. Immunocastratie is niet toegestaan!

2.8.4 Vervoer

Het vervoer van de dieren moet op een manier gebeuren dat stress wordt beperkt. De dieren moeten voorzichtig worden in- en uitgeladen en zonder gebruik te maken van enig elektrisch dwangmiddel. Het gebruik van allopathische kalmeringsmiddelen voorafgaand aan en tijdens het vervoer is verboden. In de periode voor het slachten en bij het slachten moet zo met de dieren worden omgegaan dat stress tot een minimum wordt beperkt.

2.8.5 Slachtleeftijd van het pluimvee

De minimum slachtleeftijden voor pluimvee zijn:

- 81 dagen voor kuikens
- 150 dagen voor kapoenen
- 49 dagen voor Pekingeenden
- 70 dagen voor vrouwelijke Barbarijse eenden
- 84 dagen voor mannelijke Barbarijse eenden
- 92 dagen voor Mallardeenden
- 94 dagen voor parelhoenders
- 140 dagen voor mannelijke kalkoenen en braadganzen
- 100 dagen voor vrouwelijke kalkoenen

Bij het gebruik van traag groeiende rassen kan deze leeftijd verminderd worden, maar de omschakelingsperiode van 10 weken dient wel steeds gerespecteerd te worden. De Vlaamse overheid heeft volgende lijst van erkende traag groeiende rassen opgesteld:

- SA51 x X44B (SASSO)
- SA51 x XL44 (SASSO)
- JA57 x I66C (HUBBARD)
- Kabir 277 x GGKNN (KABIR)
- Kabir 99 x GGKNN (Kabir)

2.9 Huisvesting en buitenruimte

2.9.1 Huisvesting

De huisvestingspraktijken, bezettingsdichtheid en huisvestingsvoorwaarden waarborgen dat aan de biologische en ethologische behoeften van de dieren wordt voldaan.

De isolatie, de verwarming en de ventilatie van het gebouw moeten ervoor zorgen dat de luchtcirculatie, het stofgehalte, de temperatuur, de relatieve vochtigheid en de gasconcentratie beperkt blijven tot een niveau dat voor de dieren niet schadelijk is. Natuurlijke ventilatie en daglicht in het gebouw zijn de norm.

De veebezetting in de gebouwen moeten zorgen voor het comfort, het welzijn en de soortspecifieke behoeften van de dieren. Het welzijn van de dieren staat centraal. Dit houdt in: zorgen voor voldoende ruimte om op natuurlijke wijze te staan, gemakkelijk te gaan liggen, zich om te draaien, zich te verzorgen, alle natuurlijke houdingen aan te nemen en alle natuurlijke bewegingen uit te voeren zoals zich uitrekken en met de vleugels klappen.

2.9.2 Buitenruimte

De dieren moeten permanent toegang tot uitloop hebben in de open lucht, bij voorkeur weidegrond, wanneer de weersomstandigheden en de staat van de grond dit mogelijk maken. De overheid kan hierop beperkingen leggen in het kader van volks- en diergezondheid. De buitenruimten mogen tot 50% overdekt zijn. De minimumoppervlakten van binnen- en buitenruimten staan hieronder vermeld in de tabellen 9 en 10.

Tabel 9: runderen, varkens, geiten, schapen en herten

Diersoort	Gewicht (kg)	Binnenruimte m ²	Buitenruimte m ² , behalve weidegronden
Fok- en mestrunderen en paardachtigen	tot 100	1,5	1,1
	tot 200	2,5	1,9
	tot 350	4	3
	meer dan 350	5 en minstens 1 m ² /100 kg	3,7 en minstens 0,75 m ² /100 kg
Melkkoeien		6	4,5
Fokstieren		10	30
Schapen en geiten		1,5 per schaap/geit	2,5
		0,35 per lam/jonge geit	0,5
Zogende zeugen met biggen tot 40 dagen oud (<i>tot de spening</i>) *		7,5 per zeug	2,5
Slachtvarkens <i>Mestvarkens, gespeende varkens, mannelijke en vrouwelijke gebruiksvarkens, gelten*</i>	<i>t/m 35</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>
	tot 50	0,8	0,6
	tot 85	1,1	0,8
	tot 110	1,3	1
	Meer dan 110 kg	1,5	1,2
Biggen	ouder dan 40 dagen en tot 30 kg	0,6	0,4
Fokvarkens		2,5 per zeug	1,9
		6 per beer; Indien de boxen worden gebruikt voor natuurlijke dekking: 10 m ² per beer	8
Hertachtigen **	tot 12 maanden	2	4
	ouder dan 12 maanden	5	10

**Voor varkens beschikbare nettoruimte, d.w.z. binnenafmetingen, inclusief troggen maar exclusief feeders waarin de varkens niet kunnen liggen*

***de wijzigingen van de nieuwe EG-verordeningen 2018/848 ivm hertachtigen werden in deze toelichting niet opgenomen*

Tabel 10: pluimvee en konijnen

Diersoort	Binnenruimte (beschikbaar netto oppervlakte)		Buitenruimte (m² per dier beschikbaar)
	Aantal dieren/m²	Cm zitstok per dier	
Legkippen <i>en ouderdieren</i>	6/m² maximaal 7 per nest of in geval van gemeenschappelijk nest, 120 cm²/kip	18	4, mits het maximum van 170 kg N/ha/jaar niet wordt overschreden
Mestpluimvee (in vaste pluimveestallen)	10, met maximaal 21 kg levend gewicht/m² <i>(21 kg levend gewicht/ m²)</i>	20 (alleen parelhoenders) <i>(voor Gallus gallus, kalkoenen en parelhoender: elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide met: minimaal 5 cm zitstok/ vogel of minimaal 25 cm² verhoogd zitniveau/ vogel)</i>	4 slachtkuikens en parelhoenders 4,5 eenden
			10 kalkoenen
			15 ganzen
			Voor geen van deze soorten mag het maximum van 170 kg N/ha/jaar worden overschreden
Mestpluimvee Gallus gallus in mobiele* pluimveestallen	16 ⁽¹⁾ in mobiele pluimveestallen met hoogstens 30 kg levend gewicht/m² <i>(21 kg levend gewicht/ m²)</i>	<i>(elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide met: minimaal 5 cm zitstok/ vogel of minimaal 25 cm² verhoogd zitniveau/ vogel)</i>	2,5, mits het maximum van 170 kg N/ha/jaar niet wordt overschreden
poeljen 3 dagen tot 6 weken	maximaal 20 <i>(21 kg levend gewicht/ m²)</i>	<i>(elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 10 cm zitstok/ vogel of minimaal 100cm²verhoogd zitniveau/vogel)</i>	niet van toepassing

Poeljen 6 tot 12 weken	maximaal 13 <i>(21 kg levend gewicht/m²)</i>	<i>(elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 10 cm zitstok/vogel of minimaal 100cm²verhoogd zitniveau/vogel)</i>	1 (vanaf 9 weken)
12 tot 18 weken	maximaal 10 <i>(21 kg levend gewicht/m²)</i>	<i>(elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 10 cm zitstok/vogel of minimaal 100cm²verhoogd zitniveau/vogel)</i>	
struisvogels 3 dagen tot 6 weken	minimaal 0,75 m²/dier		niet van toepassing
Struisvogels 6 tot 12 weken	minimaal 1,5 m²/dier		10 m²/dier
Struisvogels 12 weken tot 12 maanden	minimaal 2,5 m²/dier		minimaal 125 m²/dier
Struisvogels ouder dan 12 maanden	minimaal 4 m²/dier		minimaal 200 m²/dier
vleeskonijnen 42 dagen en ouder **	0,2m²/dier (zonder verhoogde niveau's)		5m²/dier of 0,4m² als de konijnen worden gehouden in kooien die dagelijks verplaatst worden naar een vers stuk gras, waarvan de bodem van de buitenruimte het eten van het gras onder de kooien niet belet
Alle andere konijnen **	minimaal 0,6 m²/ dier		minimaal 0,6 m²/ dier

(1) Alleen in het geval van mobiele stallen met een vloeroppervlak van maximaal 150 m².

* Een stal is pas mobiel als hij tenminste 1 maal per jaar verplaatst wordt naar een andere biologische uitloop.

***de wijzigingen van de nieuwe EG-verordeningen 2018/848 ivm de bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte van de binnen- en de buitenruimte voor konijnen werden in deze toelichting nog niet opgenomen*

2.9.3 Reiniging van gebouwen en materiaal

De stallen, hokken, uitrusting en gereedschappen moeten naar behoren worden gereinigd en ontsmet om kruisbesmetting en de ontwikkeling van vectororganismen te voorkomen. Enkel de producten uit bijlage II, deel E, mogen hiervoor gebruikt worden:

- Kalium- en natriumzeep
- Water en stoom
- Kalkmelk
- Kalk
- Ongebluste kalk
- Natriumhypochloriet (bijvoorbeeld bleekwater)
- Bijtende soda
- Bijtende potas
- Waterstofperoxide
- Natuurlijke plantenextracten
- Citroenzuur, perazijnzuur, mierenzuur, melkzuur, oxaalzuur en azijnzuur
- Alcohol
- Salpeterzuur (uitrusting van melkstallen)
- Fosforzuur (uitrusting van melkstallen)
- Formaldehyde
- Reinigings- en ontsmettingsmiddelen voor spenen en melkinstallaties
- Natriumcarbonaat

Om gebouwen en andere installaties waar dieren worden gehouden, te ontdoen van insecten en andere parasieten, mag gebruik worden gemaakt van elektrische of lijmvalen, rodenticiden en toegelaten producten (Tabel 2).

Een positieve lijst van reinigingsmiddelen zal worden opgesteld. Dit is pas ten vroegste voor 2024.

2.9.4 Specifieke huisvestingsvoorschriften en dierhouderijpraktijken voor zoogdieren

De vloeren van de stallen moeten vlak zijn maar niet glad. Tenminste de helft van het totale vloeroppervlak van de binnenruimte moet dicht zijn. Dat wil zeggen: niet voorzien van latten- of roosterconstructie.

In de rustruimte moet worden gezorgd voor ruim voldoende en droog strooisel. Het strooisel moet bestaan uit stro of andere geschikte materialen. Het strooisel mag wor-

den verbeterd en verrijkt met toegelaten minerale producten zoals vermeld in bijlage I van 889/2008.

a) Runderen, paarden, geiten en schapen

- Wanneer herbivoren tijdens de graastijd toegang hebben tot weidegrond en in winterstalling bewegingsvrijheid genieten, kan worden afgezien van de verplichting om gedurende de wintermaanden openluchtruimten te verschaffen
- Stieren van meer dan één jaar moeten toegang hebben tot weidegrond of tot een openluchtruimte.
- Het is verboden kalveren ouder dan een week onder te brengen in individuele hokken.
- De laatste fase van het afmesten van volwassen-runderen, voor de vleesproductie bestemde runderen mag binnen plaatsvinden, op voorwaarde dat de periode waarin de dieren binnen verblijven, niet meer dan één vijfde van hun levensduur bedraagt en niet langer duurt dan drie maanden. *Deze bepaling is uit de nieuwe regelgeving geschrapt en zal dus niet langer toegelaten zijn. In elk geval blijft het uitgangspunt ongewijzigd: herbivoren moeten telkens wanneer de omstandigheden dit toelaten, toegang hebben tot weidegrond om te grazen.*
- Aangebonden dieren
 - De dieren mogen niet aangebonden worden. Ook in de nieuwe bio-wetgeving blijft het aanbinden of isoleren verboden, tenzij het gaat om individuele dieren gedurende een beperkte tijd en voor zover dit gerechtvaardigd is om diergeneeskundige redenen.
Dieren die een diergeneeskundige behandeling ondergaan, dienen in een voldoende ingestrooide ruimte gehuisvest worden waar ze zich gemakkelijk kunnen verzorgen (liggen, omdraaien...)
 - Afwijking: kleine uitbatingen (gemiddeld minder dan 50 aanbindplaatsen) mogen de runderen aanbinden op voorwaarde dat de dieren ten minste tweemaal per week naar buiten gaan. *Met de nieuwe verordening kan enkel nog uitzondering toegestaan worden op aanbinden in bedrijven met ten hoogste 50 dieren (ipv 50 aanbindplaatsen) (uitgezonderd jonge dieren). Dit op voorwaarde dat de dieren tijdens de graasperiode toegang hebben tot weidegrond en ten minste tweemaal per week toegang krijgen tot openluchtruimten wanneer grazen niet mogelijk is.*

b) Varkens

i. Huisvesting

- De varkens moeten permanent toegang tot uitloop hebben en moeten in de bewegingsruimte kunnen wroeten. Voor het wroeten mogen verschillende onderlagen gebruikt worden
- *Er moet altijd een ligbed van stro of een ander geschikt strooisel toegankelijk zijn, groot genoeg om ervoor te zorgen dat alle varkens in een omheinde ruimte gelijktijdig kunnen liggen in de positie die het meest ruimte in beslag neemt.*
- *Zeugen moeten een aantal dagen voor de verwachte worp hun natuurlijke nestdrang kunnen vertonen, door een hoeveelheid stro of ander geëigend natuurlijk materiaal te verzamelen.*
- Zeugen moeten in groepen worden gehouden, behalve in de laatste fase van de dracht en tijdens de zoogtijd. *De zeugen dienen zich dan vrij in hun omheinde ruimte te kunnen bewegen en hun beweging mag alleen op die moment kortstondig worden beperkt.* Er moet bewegingsruimte in open lucht zijn. Na het werpen tot en met het spenen, kunnen zeugen met hun biggen nog tezamen afgezonderd worden
- Biggen mogen niet worden gehouden in vlakke batterijen of in biggenkooien.
- *Minstens de helft van de minimale oppervlakte van binnen- en buitenruimten gedefinieerd in tabel 9 moet dicht zijn, dat wil zeggen niet voorzien van latten- of roosterconstructie. Hiervoor is een overgangperiode voorzien voor bestaande bio-varkenshouderijen tot 1/1/2030 om eventuele aanpassingen of verbouwingen aan de buitenruimte of het mestopvangsysteem te doen*

ii. Uitloop

- *Buitenruimten moeten aantrekkelijk zijn voor varkens. Waar mogelijk gaat de voorkeur uit naar velden met bomen of bossen*
- *Buitenruimten bieden de omstandigheden van het buitenklimaat en bieden toegang tot schuilplaatsen en middelen waarmee dieren hun lichaamstemperatuur kunnen regelen*

c) Pluimvee

i. Huisvesting

- Pluimvee mag niet in kooien worden gehouden
- Gebouwen voor alle soorten pluimvee moeten voldoen aan volgende voorwaarden:
 - ten minste één derde van het vloeroppervlak moet bestaan uit vaste bodem: geen latten- of roosterconstructie en bedekt zijn met strooisel zoals stro, houtkrullen, zand of turfmolm
 - voorzien van openingen om naar binnen of naar buiten te gaan, aangepast aan de omvang van de dieren en die samen een totale lengte hebben van ten minste 4 m per 100 m² voor de dieren beschikbare ruimte
 - *hogere gelegen openingen zijn voorzien van een loopplank*
- Voor pluimveestallen die zijn onderverdeeld in afzonderlijke compartimenten bedoeld om meerdere koppels te houden, geldt het volgende:
 - de compartimenten zorgen ervoor dat contact met andere koppels beperkt is en dat dieren uit verschillende koppels zich in de pluimveestal niet kunnen mengen;
 - de volgende maximale groottes van koppels in een enkel compartiment van een pluimveestal zijn van toepassing:
 - 4.800 mestpluimvee *Gallus gallus*,
 - 3.000 legkippen,
 - 5.200 parelhoenders,
 - 4.000 vrouwelijke Barbarijse eenden, mulardeeeenden of Pekingeenden of 3200 mannelijke Barbarijse eenden, mulardeeeenden of Pekingeenden of andere eenden, 2500 kapoenen, ganzen of kalkoenen ,
 - *3.000 ouderdieren Gallus gallus,*
 - *4.000 poulardes*
 - *10.000 opfokpoeljen*
 - *voor andere dan Gallus gallus zijn de compartimenten gescheiden door dichte tussenschotten. Dergelijke dichte tussenschotten zorgen voor een volledige fysieke afscheiding, van de vloer tot het dak van het gebouw, van elk compartiment van de pluimveestal. Bestaande bio-pluimveehouders moeten uiterlijk hieraan voldoen tegen 1/1/2025.*
 - *voor ouderdieren Gallus gallus, leghennen, jonge hennen, leghanen en mestpluimvee Gallus gallus zijn de compartimenten gescheiden door dichte tussenschotten of halfdichte tussenschotten of netten of gaas.*

- Bestaande bio-opfokpoeljenbedrijven waar ingrijpende aanpassingen van de structuur van de pluimveestallen nodig zijn, hebben tot 1/1/2030 overgangstijd om te voldoen aan de bezettingsdichtheid inzake opfokpoeljen van 21 kg levend gewicht/m² en de groepsgrootte van maximaal 10.000 opfokpoeljen.
- de totale nuttige oppervlakte van de stallen voor pluimvee voor de vleesproductie mag per productie-eenheid niet meer dan 1600 m² bedragen.
- Mobiele pluimveestallen mogen voor pluimvee worden gebruikt, mits deze tijdens de productiecycclus geregeld worden verplaatst zodat er begroeiing beschikbaar blijft voor de dieren; deze stallen worden ten minste tussen twee partijen pluimvee in verplaatst. De bezettingsdichtheid voor mestpluimvee, zoals vastgelegd in Tabel 9, kan worden verhoogd tot maximaal 30 kg levend gewicht per m², mits het vloeroppervlak van de mobiele stal niet groter is dan 150 m².
- *pluimveestallen met veranda's gelden een aantal nieuwe regels. Een veranda is een extra, overdekte, niet-geïsoleerde buitenruimte van een pluimveestal met aan de langste zijde gewoonlijk een afsluiting van metaaldraad of metaalgaas, met een buitenklimaat, met natuurlijke en, waar nodig, kunstmatige verlichting en met een van strooisel voorziene vloer.*
- *In geval van pluimveestallen met een veranda: geldt het volgende:*
 - *de buitenbegrenzing van de pluimveestal, zowel van de binnenstal naar de veranda als van de veranda naar de openluchtruimte, heeft openingen via welke naar binnen of naar buiten kan worden gegaan en die gemakkelijk toegang bieden tot respectievelijk de veranda en de openluchtruimte;*
 - *Hebben de openingen van de binnenstal naar de veranda samen een totale lengte van ten minste 2 meter per 100 m² bruikbare oppervlakte van het minimumoppervlak van de binnenruimte van de pluimveestal. De openingen van de veranda naar de openluchtruimte hebben samen een totale lengte van ten minste 4 meter per 100 m² bruikbare oppervlakte van het minimumoppervlak van de binnenruimte van de pluimveestal. Bestaande bio-pluimveehouderijen moeten uiterlijk 1/1/2025 voldoen aan de bepaling inzake de totale lengte van openingen van de binnenstal naar de veranda.*
 - *de bruikbare oppervlakte van de veranda telt niet mee bij de berekening van de bezettingsdichtheid en het minimumoppervlak van de binnen- en buitenruimte gedefinieerd in tabel 9 van punt 2.9 van deze toelichting. Wel mag een extra, overdekt buitengedeelte van een gebouw dat zodanig geïsoleerd is dat het geen buitenklimaat heeft, meetellen bij de berekening van de bezettingsdichtheid en het minimumoppervlak van de binnenruimten, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:*

- *het is 24 uur per dag volledig toegankelijk. Dit betekent dat er ook zitstokken aanwezig moeten zijn;*
- *de openingen ervan voldoen aan dezelfde vereisten als de vereisten die hierboven zijn uiteengezet.*
- *de bruikbare oppervlakte van de veranda maakt geen deel uit van de totale bruikbare oppervlakte van pluimveestallen voor mestpluimvee. De totale bruikbare oppervlakte in pluimveestallen voor het afmesten van pluimvee van een productie-eenheid blijft max. 1.600 m².*
- *Bestaande bio-pluimveehouderijen met een overdekt buitengedeelte hebben tot 1/1/2025 de tijd om de nodige aanpassingen te doen aan het buitengedeelte of om hun bezettingsdichtheid te verlagen om te voldoen aan de nieuwe bezettingsdichtheid.*
- *In pluimveestallen mag gebruik worden gemaakt van etagesystemen. Waar etagesystemen worden gebruikt, gelden de volgende regels:*
 - *ze mogen alleen worden gebruikt voor ouderdieren Gallus gallus, leghennen, jonge hennen voor de toekomstige eierproductie, jonge hennen als toekomstige ouderdieren en leghanen;*
 - *ze bestaan uit maximaal drie etages bruikbare oppervlakte, inclusief de begane grond;*
 - *de hogere etages zijn zo geconstrueerd dat er geen uitwerpselen vallen op de dieren eronder, en zijn uitgerust met een efficiënt mestverwijderingssysteem;*
 - *alle etages bieden de mogelijkheid tot een eenvoudige inspectie van de dieren;*
 - *alle dieren kunnen zich vrij en gemakkelijk bewegen naar de verschillende niveaus of tussenliggende ruimten;*
 - *etagesystemen zijn zo geconstrueerd dat alle dieren gemakkelijk en gelijke toegang hebben tot openluchtruimten.*
 - *Bestaande bio-pluimveehouderijen met een etagesysteem hebben tot 1/1/2030 de tijd om de nodige aanpassingen te doen om te voldoen aan de regels hierboven vermeld.*
- *Pluimveestallen zijn uitgerust met zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide. Stokken of verhoogde zitniveaus of beide moeten beschikbaar zijn als de dieren nog jong zijn, in afmetingen of verhoudingen die passen bij de grootte van de groep en van de dieren zoals vastgelegd in tabel 10 van 2.9 in deze toelichting. Bestaande bio-pluimveehouders moeten uiterlijk hieraan voldoen tegen 1/1/2025.*

ii. Kunstlicht

Voor legkippen mag het natuurlijk licht kunstmatig worden aangevuld tot een maximum van 16 uur licht per dag, met een onderbroken nachtelijke rustperiode zonder kunstlicht van minstens 8 uur.

iii. Uitloop

- Pluimvee moet permanent toegang hebben tot een uitloop wanneer de weersomstandigheden en de staat van de grond dit toelaten. Vriesweer wordt niet aanzien als een reden om de dieren binnen te laten. Wanneer de uitloop verzadigd is met water of bedekt is met sneeuw moet er geen uitloop gegeven worden.
- De dieren moeten toegang hebben tot de uitloop:
 - Legkippen vanaf 14 dagen na aankomst in de legstal, vanaf 11u00 tot zonsondergang
 - Opfokpoeljen vanaf de leeftijd van 9 weken, dagelijks van 11u00 tot zonsondergang
 - Vleeskippen vanaf de leeftijd van 6 weken, dagelijks van 11u00 tot zonsondergang en in ieder geval gedurende ten minste één derde van hun leven om gecertificeerd te kunnen worden.
- Als de pluimveehouder van oordeel is dat de uitloop niet beschikbaar kan zijn, dan dient dit tijdig en dagelijks geregistreerd te worden. De openluchtruimten voor pluimvee moeten voor het grootste deel begroeid zijn, schuilmogelijkheden bieden en dieren gemakkelijk toegang geven tot voldoende drink- en voederbakken.
- Pluimvee dat binnen wordt gehouden als gevolg van beperkingen of verplichtingen opgelegd door Gemeenschapsregelgeving (FAVV), moet permanent toegang hebben tot voldoende hoeveelheden ruwvoer en geschikt materiaal om aan zijn ethologische behoeften te voldoen. *Specifiek voor ouderdieren en opfokpoeljen: in het geval van ophokplicht worden veranda's als openluchtruimten beschouwd en moeten ze afgeschermd worden met een barrière van metaalgaas om andere vogels buiten te houden.*
- Na het houden van een partij pluimvee moeten de uitlopen telkens tenminste 4 weken vrij gehouden worden om de vegetatie te laten aangroeien en om gezondheidsredenen.
- *Openluchtruimten zijn aantrekkelijk voor het pluimvee en zijn volledig toegankelijk voor alle dieren*
- *Bij pluimveestallen die in afzonderlijke compartimenten zijn onderverdeeld om meerdere koppels te herbergen, zijn de openluchtruimten van de afzonderlijke*

compartimenten van elkaar gescheiden. Zo blijft het contact tussen de koppels beperkt en kunnen dieren uit verschillende koppels zich niet mengen.

- *De openluchtruimten van pluimvee zijn voor het grootste deel bedekt met een gevarieerde begroeiing.*
- *De openluchtruimten bieden de dieren over de gehele open ruimte voldoende schuilvoorzieningen of beschutting of struiken of bomen, zodat de dieren de gehele openluchtruimte gelijkmatig benutten.*
- *De begroeiing van de openluchtruimte wordt geregeld onderhouden om een mogelijk overschot aan nutriënten te voorkomen.*
- *De openluchtruimte strekt zich niet verder uit dan 150 m van de dichtstbij gelegen opening van de pluimveestal. Een uitbreiding tot 350 m is toegestaan als er minstens 4 schuilmogelijkheden per hectare zijn die gelijkmatig over de uitloop zijn verdeeld. Dit mogen ook natuurlijke schuilmogelijkheden zijn zoals bomen of struiken. Bestaande bio-pluimveehouderijen zullen hier vanaf 1 januari 2030 aan moeten voldoen.*

d) Konijnen

- De binnenruimte voor konijnen moet over een vaste bodem beschikken. Die mag verhoogd zijn en er mogen extra niveaus in aangebracht worden. De oppervlakte van de extra niveaus mag niet meegerekend worden bij de minimaal vereiste oppervlakte van de binnenruimte. De minimale hoogte van zowel de binnen- als de buitenruimtes bedraagt 60 cm. De buitenruimte voor de voedsters mag 50% overdekt zijn.
- De voedsters moeten over een donkere nestplaats beschikken. Konijnen houden op roosters, traliewerk of een bodem zonder strooisel is niet toegelaten. Als de voedsters apart gehuisvest worden, moet het mogelijk zijn dat ze elkaar kunnen zien door de afrastering. Als de voedsters in groepen gehouden worden, moet iedere voedster minstens over één donkere nestplaats kunnen beschikken.
- De vleeskonijnen moeten vanaf 42 dagen toegang hebben tot een weiland waarbij begrazing mogelijk is. Vleeskonijnen kunnen alleen afgemest worden op weiland waar ze ruwvoeder kunnen opnemen. Dat mag aangevuld worden met ander ruwvoeder. De leegstand van deze uitloop na elke ronde dient tenminste 4 weken te bedragen.
- De omschakelingsperiode van de weidegrond voor konijnen bedraagt twaalf maanden. Die periode mag worden beperkt tot zes maanden voor grond die het vorige jaar niet is behandeld met producten die niet voor gebruik in de biologische productie zijn toegestaan.

- **Kenmerken van en technische vereisten voor mobiele en vaste huisvesting**

- Tijdens het graasseizoen worden konijnen in mobiele huisvesting op weidegrond of in vaste huisvesting met toegang tot weidegrond gehouden.
- Buiten het graasseizoen mogen konijnen worden gehouden in vaste huisvesting met toegang tot een buitenren met begroeiing, bij voorkeur weidegrond.
- Mobiele huisvesting op weidegrond wordt zo vaak mogelijk verplaatst zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van de graasweidegrond, en is zo geconstrueerd dat konijnen de weidegrond op de vloer kunnen afgrazen.

- **Kenmerken van en technische vereisten voor de binnen- en de buitenruimten**

- De binnenruimte van mobiele en vaste huisvesting is zodanig geconstrueerd dat:
 - de hoogte voldoende is om konijnen rechtop te laten staan met gespitste oren;
 - de ruimte verschillende groepen konijnen kan herbergen en de mogelijkheid biedt om de jongen uit één nest bijeen te houden bij de overgang naar de mestfase;

- het voor rammen en drachtige en geslachtsrijpe fokvoedsters mogelijk is om specifieke dierenwelzijnsredenen en voor een beperkte periode te worden gescheiden van de groep, mits ze oogcontact kunnen houden met andere konijnen;
- het voor de voedster mogelijk is om weg te gaan van het nest en terug te keren naar het nest om de jongen te zogen;
- de binnenruimte voorziet in:
 - beschutte plekken, met inbegrip van donkere schuilplaatsen in voldoende aantal voor alle categorieën van konijnen;
 - toegang tot de nesten van alle voedsters ten minste één week vóór de verwachte datum van de worp en ten minste tot aan het eind van de zoogperiode;
 - toegang tot voldoende nesten voor de jongen, met ten minste één nest per zogende voedster met jongen;
 - knaagmateriaal voor de konijnen.

- De buitenruimte van vaste huisvesting wordt als volgt geconstrueerd:

- de ruimte bevat voldoende verhoogde platforms die gelijkelijk zijn verdeeld over de minimumoppervlakte ervan;
- de ruimte is omsloten met hekken die hoog en diep genoeg zijn om te voorkomen dat de dieren ontsnappen door er overheen te springen of er onderdoor te graven;
- is de ruimte deels van beton, dan is er gemakkelijk toegang tot het deel van de buitenren dat begroeiing bevat. Zonder zo'n gemakkelijke toegang telt het oppervlak van het betonnen gedeelte niet mee bij de berekening van het minimumoppervlak van de buitenruimte;
- de buitenruimte biedt:
 - alle categorieën konijnen voldoende beschutte plekken, met inbegrip van donkere schuilplaatsen;
 - knaagmateriaal voor de konijnen.
 -

- **Begroeiingsvereisten en kenmerken van openluchtruimten**

- De begroeiing van de buitenrennen worden regelmatig onderhouden, en zodanig dat deze aantrekkelijk is voor konijnen.
- Tijdens het graasseizoen wordt geregeld gewisseld van weidegrond, die zodanig wordt beheerd dat de konijnen optimaal kunnen grazen.

2.10 Ziektepreventie en diergeneeskundige behandeling

In de biologische dierlijke productie is ziektepreventie gebaseerd op:

- de selectie van rassen en foklijnen
- veehouderijbeheerspraktijken
- hoogwaardig voeder en lichaamsbeweging
- een passende bezettingsdichtheid
- een adequate en passende huisvesting onder hygiënische omstandigheden.

Als ondanks alle bovengenoemde preventieve maatregelen er toch ziekte of verwonding bij een dier wordt geconstateerd, moet het onmiddellijk worden behandeld om het lijden van het dier te vermijden. Zo nodig mogen onder strikte voorwaarden door chemische synthese verkregen allopatische diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica en ontwormingsmiddelen, worden gebruikt als het gebruik van fytotherapeutische, homeopathische en andere middelen niet aangewezen is. In dergelijke gevallen dient u alle behandelingen en wachttijden te registreren in uw veeboek.

2.10.1 Fytotherapeutische en homeopathische behandeligen, met spoorelementen en mineralen

Behandeling met fytotherapeutische en homeopathische producten en met spoorelementen moet de voorkeur krijgen mits hun therapeutisch effect doeltreffend is voor de betrokken diersoort en de aandoening waarop de behandeling is gericht.

2.10.2 Behandeling met chemisch gesynthetiseerde, allopatische geneesmiddelen, antibiotica

Wanneer het gebruik van fytotherapeutische, homeopathische en andere producten niet doeltreffend is, mogen chemisch gesynthetiseerde allopatische geneesmiddelen, waaronder antibiotica worden gebruikt onder de volgende voorwaarden:

- curatief
- de behandeling is voorgeschreven door een dierenarts
- het dier of lot moet duidelijk worden geïdentificeerd
- de behandeling (aard van het product en actieve stof, details van de diagnose, de dosering, de wijze van toediening, de duur van de behandeling, wettelijke wachttijd) moet worden opgenomen in het veeboek met de nodige bewijsstukken
- naleven van de wachttijden. Voor bio in Vlaanderen gelden de volgende regels:
 - Als er een wachttijd is vermeld, is deze voor bioproducten het dubbele
 - Als er bij wachttijd "0" staat, is dit voor de bioproducten ook "0"
 - Als er geen wachttijd staat, is de wachttijd voor bio tenminste 14 dagen voor eieren, 14 dagen voor melk, 56 dagen voor vlees van pluimvee en zoogdieren. In alle andere gevallen tenminste 48 uur.
 - *De wachttijd tussen de laatste toediening van een chemisch gesynthetiseerd allopathisch diergeneesmiddel bedraagt het dubbele van de wettelijke wachttijd en bedraagt steeds minstens 48 uur. Zelfs een wettelijke termijn van 0 dagen zou dus voortaan een wachttijd van 48 uur betekenen. Dit punt wordt echter nog bediscussieerd op EU-niveau.*

2.10.3 Verboden behandelingen

- Preventieve behandeling met chemisch gesynthetiseerde, allopatische geneesmiddelen of antibiotica op preventieve wijze:
 - bij dieren die geen symptomen vertonen
 - voordat een gezondheidsprobleem werd gediagnosticeerd
- Groeibevorderaars en hormonen voor het controleren van groei, reproductie of opwekken en synchroniseren van bronst
- *Het gebruik van bolusmaterialen die zijn samengesteld uit chemisch gesynthetiseerde allopathische moleculen, voor preventieve behandelingen is verboden.*

2.10.4 Toegelaten behandelingen

- Het gebruik van immunologische diergeneesmiddelen (vaccinatie)
- De wettelijk opgelegde behandeling van dieren, gebouwen en voorzieningen

2.10.5 Maximum aantal behandelingen

Behalve in het geval van vaccinaties, behandelingen tegen parasieten en verplichte uitroeiingschema's is het verboden om de volgende dieren en hun producten te verkopen als biologische producten:

- individuele dieren of groepen dieren die binnen twaalf maanden meer dan drie reeksen behandelingen zijn ondergaan met chemisch gesynthetiseerde, allopathische geneesmiddelen of antibiotica
- dieren die meer dan één reeks behandelingen ondergaan indien de productieve levenscyclus minder dan een jaar bedraagt.

De dieren die zich in een van bovenstaande situaties bevinden moeten opnieuw een omschakelingsperiode doorlopen.

Telkens wanneer geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik worden toegepast, moet deze informatie aan de controlerende autoriteit of het controleorgaan worden gemeld voordat de dieren of de dierlijke producten als biologisch gehouden dieren of biologisch geproduceerde producten in de handel worden gebracht. De volgende gegevens moeten doorgegeven worden: datum van behandeling, diagnose gegevens, dosering, aard van het behandelingsproduct, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering van de daarvan en de wachttijden die moeten worden aangehouden voordat de betrokken dierlijke producten als biologische producten in de handel mogen worden gebracht.

In het geval van bio en niet-bio productie in hetzelfde bedrijf, moeten percelen en opslagplaatsen duidelijk gescheiden zijn. Daarenboven moet heel het bedrijf onder controle staan.

3.1 Plantaardige productie

Dezelfde rassen of rassen die moeilijk te onderscheiden zijn van elkaar mogen niet gekweekt worden volgens bio en conventionele wijze, behalve volgende uitzonderingen:

- In het geval van omschakeling van boomgaarden, erkend landbouwonderzoek en de productie van zaden en planten, indien:
 - er gepaste maatregelen zijn genomen om ervoor te zorgen dat de producten van de verschillende betrokken eenheden te allen tijde van elkaar gescheiden worden gehouden
 - het controleorgaan ten minste 48 uur op voorhand wordt ingelicht van de oogst. *Het is niet meer nodig om het controleorgaan 48h voor oogst te verwittigen (opgelet: deze vereiste blijft wel verplicht in geval van parallelle teelt van blijvende gewassen in het kader van een omschakelingsplan).*
 - u na de oogst TÜV NORD Integra in kennis stelt van de precieze, op de betrokken eenheden geoogste hoeveelheden en van de maatregelen die zijn genomen om de producten van elkaar te scheiden
 - telers een goedgekeurd omschakelingsplan van maximaal 5 jaar hebben, dit plan dient jaarlijks te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid
- In het geval van grasland dat uitsluitend bestemd is voor begrazing. *Vanaf 1/01/2022 zou parallelle teelt (bio en niet-bio) van grasland dat enkel dient voor begrazing, niet meer toegelaten zijn.*

Opgelet: bedrijven die onder de huidige bio-verordening in het kader van een 5-jarig omschakelingsplan hun meerjarige teelten omschakelen, kunnen dit traject nog zoals gepland afronden.

Telers die onder de nieuwe bio-wetgeving starten met een omschakelplan, dienen voor moeilijk te onderscheiden soorten binnen de 5 jaar omgeschakeld zijn. In de praktijk zullen zij alle percelen die zij dienen om te schakelen, dit moeten doen ten laatste 2 jaar na de start van hun omschakeling.

3.2 Dierlijke productie

In de veeteelt mogen geen dezelfde diersoorten in bio en conventionele vorm gehouden worden, behalve in het geval van onderzoek en onderwijs en mits de nodige maatregelen worden toegepast en dit na toelating van de Vlaamse overheid.

Twee bedrijven worden beschouwd als afzonderlijk indien de juridische structuur verschillend is en indien de gezondheidsentiteit (Sanitel-nummer) verschillend is.

3.3 Begrazen van biopercelen door conventionele dieren

Niet-biologisch gehouden dieren mogen gedurende een beperkte periode per jaar gebruik maken van biologische weidegronden, op voorwaarde dat ze afkomstig zijn uit extensieve landbouwsystemen, niet op hetzelfde moment als biologisch gehouden dieren op de betrokken weidegrond aanwezig zijn en het verschillende soorten zijn. U houdt in dit geval bewijsstukken bij.

4.1 Dierlijke productie

De marktdeelnemer moet ervoor zorgen dat biologische producten slechts naar andere eenheden worden vervoerd in afgesloten verpakkingen of containers, vergezeld van de volgende vermeldingen (of vergezeld van een document die daarmee in verband kan gebracht worden):

- Naam en adres van de producent (en eigenaar en verkoper indien nodig)
- Naam van het product
- Verwijzing naar de biologische landbouw
- Naam en/of nummer van het controleorganisme.

Als het gaat om rechtstreeks vervoer tussen 2 gecontroleerde marktdeelnemers, moeten de verpakkingen niet gesloten zijn, maar de verwijzingen zoals hierboven vermeld, moeten worden weergegeven in een transportdocument.

4.2 Opslag van niet-toegelaten stoffen

Het is verboden om op de eenheid grondstoffen op te slaan die niet toegestaan zijn in de biologische productie. Een uitzondering is de opslag van allopatische geneesmiddelen toegestaan op het bedrijf, zoals beschreven onder punt 2.10.

4.3 Genetisch gemodificeerde organismen (GGO's)

GGO's en met of door GGO's geproduceerde producten mogen in de biologische productie niet gebruikt worden. In geval van gebruik van andere producten dan bioproducten moet u zich ervan verzekeren dat het product geen GGO bevat (via de etikettering van het product). Voorbeelden hiervan zijn afbreekbare afdekfolie op basis van zetmeel, inoculanten op basis van micro-organismen, enz.

4.4 Transport van dieren

Bij het verhandelen van biologische dieren, van producent naar producent, of van producent naar slachthuis, moet er steeds een dierverhandelingsbon worden ingevuld. Voor meer uitleg over het gebruik van dit begeleidende document, verwijzen we u graag naar onze toelichting over dit document, die u op eenvoudig verzoek bij ons kan bekomen.

5. Controle, sancties en premies

5.1 Biocontrole in de praktijk

5.1.1 Kennisgeving en eerste controle

Indien u wil starten met de biologische productie moet u een formulier 'kennisgeving van activiteit' invullen, een contract aangaan met TÜV NORD Integra en een bijdrage voor de controlekost betalen. Als de vermelde gegevens in de kennisgeving zouden wijzigen, moet u deze altijd doorgeven.

In Vlaanderen vindt de eerste controle plaats binnen de 60 dagen na kennisgeving van de activiteit en ondertekening van het contract. De datum waarop het contract is getekend, is de startdatum van de omschakelingsperiode.

Voor de eerste controle houdt u volgende gegevens ter beschikking:

- volledige beschrijving van de percelen, weiden, uitlopen, productie- en opslagruimten van de grondstoffen en producten, de verwerking, de omstandigheden en het verpakken van de producten
- volledige beschrijving van de mestopslag
- teeltboek, met volledige registratie van de bemesting en eventuele gewasbescherming
- eventueel de overeenkomsten met andere landbouwers voor mestafzet
- alle voorzorgsmaatregelen (risico-analyse) die het bedrijf neemt om de contaminatie van de biologische productiemethode te vermijden. Voorbeelden van risico-analyses zijn te vinden op de website van Bioforum: https://www.bioforum.be/nl/contaminatie_boer
- klachtenregistratie

Deze beschrijving en de maatregelen die de marktdeelnemer dient te nemen, mogen zowel op papier als digitaal bijgehouden worden. Deze registraties zijn aangegeven in het controlerapport dat ondertekend wordt door de betrokken producent.

Er zal meer aandacht gaan naar voorzorgsmaatregelen om verontreiniging met niet-toegelaten stoffen te vermijden en om vermenging van biologische en niet-biologische producten te voorkomen. Wanneer er twijfel is over de integriteit van een bio-product of wanneer er een residu van niet-toegelaten stoffen wordt vastgesteld, dient het product apart te gehouden te worden. TÜV NORD Integra dient dan een officieel onderzoek te starten om de oorsprong van het residu te achterhalen.

5.1.2 Volgende controles

Eenmaal u gestart bent met biologische productie zal TÜV NORD Integra jaarlijks tenminste één keer een fysieke controle uitvoeren op het bedrijf. Dit houdt in: een controle van de percelen, de gebouwen, alle opslaglocaties, de administratie en de bewijsstukken die u bijhoudt. Dit jaarlijks verplicht bezoek kan aangevuld worden met één of meerdere steekproefcontroles, waarbij één of meerdere aspecten worden gecontroleerd. Deze steekproefcontroles gebeuren onaangekondigd.

5.1.3 Toegang tot gebouwen en documentatie

U moet de controleur van TÜV NORD Integra de toegang tot de gebouwen verlenen. Daarnaast moeten de boekhouding en alle andere nuttige documenten beschikbaar zijn ter controle.

De boekhouding omvat zowel een voorraadboekhouding, als een financiële boekhouding. Deze bevatten volgende gegevens:

- de aard, hoeveelheden en het gebruik van de aangekochte inputs zoals zaden en mengvoeders
- de aard en hoeveelheid van de biologische producten die in de bedrijfsruimten zijn opgeslagen
- de aard, de hoeveelheid en de geadresseerden van de verkochte producten
- de resultaten van de herkomstcontrole van biologische producten en alle andere gegevens die de controlerende autoriteit of het controleorgaan voor een behoorlijke controle nodig heeft, bevatten.
- de leverancier, de verkoper of exporteur van de aangekochte producten

5.1.4 Herkomstcontrole

Bij de herkomstcontrole gaat u zelf na of het aangekochte bio-product wel degelijk een certificaat heeft en of de gegevens op etiket, leveringsbon en factuur eenduidig verwijzen naar de bio-kwaliteit. De gegevens in de administratie moeten met passende bewijsstukken worden gestaafd.

Uit de administratie moet blijken dat de aangevoerde en de afgevoerde hoeveelheden in evenwicht zijn.

5.1.5 Teeltboek

Er moet een teeltboek in de vorm van een register worden bijgehouden op het bedrijf en dat moet beschikbaar zijn voor controle.

Het omvat minstens:

- meststoffen: de datum van toepassing, de aard en de hoeveelheid van de meststoffen en de betrokken percelen
- gewasbeschermingsmiddelen: de reden voor en de datum van behandeling, de aard van het product en de behandelingsmethode
- landbouwproductiemiddelen: de datum, de aard en de hoeveelheid van het aangekochte product
- oogst: de datum van de oogst, de soort en de omvang van de biologische of omschakelingsproductie.
-

5.1.6 Veeboek

Het veeboek moet beschikbaar zijn voor controle. Het is een verzameling van diverse gegevens die geregistreerd moeten worden:

- voor dieren die het bedrijf binnenkomen: herkomst en datum van aankomst, omschakelingsperiode, identificatiemerk en geneeskundig dossier
- voor dieren die het bedrijf verlaten: leeftijd, aantal, gewicht in geval van slachten, identificatiemerk en bestemming
- de verliezen van dieren en de verantwoording van de verliezen
- voor diervoeders: het soort voeder inclusief voedingssupplementen, het aandeel van de verschillende ingrediënten in het rantsoen, de perioden waarin de dieren toegang hebben tot uitlopen
- voor ziektepreventie: de behandeling van ziekten en dierengeneeskundige zorg: datum van behandeling, diagnosegegevens, dosering, aard van de behandeling
- product, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering daarvan en wachttijden die moeten aangehouden worden voordat de betrokken dierlijke producten als biologische producten in de handel mogen worden gebracht
- lege sanitaire gebouwen en uitloop voor pluimvee.

5.2 Sancties

Na de controle krijgt u een rapport met het overzicht en omschrijving van de eventuele non-conformiteiten. Als de controleur tijdens de controle een inbreuk vaststelt, dan zal de certificeerder een maatregel opleggen die binnen een bepaalde periode dient te worden toegepast. Per type inbreuk liggen de sancties wettelijk vast. Er zijn daarbij verschillende mogelijkheden:

- een gewone opmerking (GO) voor kleine onregelmatigheden of duidelijk onvrijwillige gebreken;
- een vraag om verbetering (Vv), waarbij de certificeerder duidelijk aangeeft over welke onregelmatigheid het gaat en welke verbetering hij binnen welke termijn verwacht; Indien u binnen de gestelde termijn geen verbetering hebt aangebracht, dan volgt automatisch een waarschuwing;
- een waarschuwing (W), die tevens vermeldt welke sanctie er zal worden toegepast als u er geen rekening mee houdt. Indien u een waarschuwing hebt gekregen, komt er automatisch een verscherpte controle;
- een verscherpte controle (VC) volgt automatisch na een waarschuwing. Voor een verscherpte controle moet u bijkomende controlekosten betalen;
- declassering lot (DL): het declasseren of niet-certificeren van een bepaald deel van de productie;
- schorsing product (SP): verbod om gedurende een bepaalde periode het product als bio op de markt te brengen, het niet-certificeren van het product in kwestie;
- schorsing bedrijf (SB): verbod om gedurende een bepaalde periode alle producten van het bedrijf als bio op de markt te brengen.

5.3 Premies

5.3.1 Hectaresteen en terugbetaling controlekosten

Landbouwers en tuinders die de biologische productiemethode voor het eerst toepassen of verderzetten, kunnen door de Vlaamse overheid financieel extra ondersteund worden. Zowel voor de percelen als voor de controlekosten kan u subsidies ontvangen. Voor meer informatie contacteert u best de premiediensten van het Departement Landbouw en Visserij. <http://lv.vlaanderen.be/nl/bio/subsidies-bio>

5.3.2 Subsidie omschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding

De Vlaamse overheid subsidieert eveneens bedrijfsbegeleiding en wil zo de drempel voor omschakeling verlagen en de biologische productiemethode maximale slaagkansen geven. Om de marktdeelnemer een idee te geven van wat de omschakeling zou betekenen, biedt de Vlaamse overheid een subsidie aan voor het opstellen van een bedrijfsontwikkelingsplan. Deze subsidieaanvraag verplicht u niet tot omschakeling. Meer info hierover kunt u vinden via volgende link: <https://lv.vlaanderen.be/nl/bio/subsidies/bedrijfsadvisering>

BIO zit in ons DNA.
Certificatie is ons vak.

TÜV NORD Integra
Statiestraat 164
2600 Berchem
03 287 37 60

www.tuv-nord.com/be